

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתָךְ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

גיליון חג

ע"י התשובה של חדש אלול פועלים שהמחשבה תחשוב בטבעיות
אלקות – מחשבות של דבקות הבורא ויראת שמים טהורה.
ע"י התשובה של הימים הנוראים פועלים שהלב ימשך, מעצמו,
לתורה ומצות.

ע"י הריקודים של שמחת תורה, שיא "זמן שמחתנו",
זוכים שכל השנה כולה הרגלים תרוצנה מעצמן לדבר מצוה –
"לעשות רצון אביך שבשמים".

[מתוך השיעור 'ריקודים של תשובה']

סוכות-שמחת תורה תשפ"ב

סוכות שמחת תורה ה'תשפ"ב

- לדעת להנות** 04
נקודה מעובדת
החגים מלמדים לפגוש את ה' בימות החול
- "בכל דרכיך דעהו"** 05
התוועדות הכנה לסליחות אחרונות (ח"ז)
שמייטה – איפוס וטעינה מחודשת
של עסקי החולין בתודעה אלקית
- 'חזקה' של תפילה** 12
הושענא רבה שמיני עצרת שמחת תורה
שלשת ימי התפילה היוצרים חזקה
שממשיכה כל השנה
- ריקודים של תשובה** 14
ליל שמחת תורה תשפ"א (ח"א)
שמחת תורה של בעלי התשובה
במתן לוחות שניים
- "להבין ענין שמחת תורה"** 17
לימוד מאמר של הרבי מליובאוויטש
מדוע התורה צריכה שישמחו אותה
בריקודים?
- הברכה לפני מותו** 31
זהב שלמה
מדוע משה מברך את בני ישראל
דווקא לפני מותו?
- הסיפור החסידי** 34
רבי מרדכי מנדבורנה
דרכו בקדש של בעל ההילולא
של יו"ט ראשון דחג הסוכות
- מענות ותשובות** 36
תשובות הרב לשואלים
חלקא בסוכות וסוד פרשת העקידה
- פארום ד'אג'יס** 37
מאָוה קלָה
רָזי יִסְפָּר לָנוּ אִיךְ מְצוֹת הַסִּפָּה
מְשֻׁפָּעָה עָלֵינוּ

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צ'א | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

חג שמח לכל בית ישראל ולקוראי נפלאות הנפלאים בתוכם. "זמן שמחתנו" בפתח ואתו גליון חדש ושמח, עם שיעורים מלאים בעבודת הימים הבאים עלינו לשלום. מה בגליון החג?

ארבעה שיעורים מופיעים בגליון זה וכמעט כולם עוסקים באופן כזה או אחר ברצף עבודת חדש אלול וירח האיתנים – היוצרים בעבודת ה' ובנפש מהלך שלם שבע"ה יופנם, יהפוך לטבעי עבורנו וילווה אותנו אל תוך השנה החדשה.

נפתח עם קטע [נוסף] מהתוועדות הכנה לסליחות אחרונות, בו עסק הרב בעבודת השנה הבעל"ט – שנת השמיטה – בה אנו שובתים מעבודת הארץ וגם העולם הכלכלי עובר איפוס בשמיטת הכספים, מה שמביא אותנו להטעין מחדש את עסקנו בענייני חולין, בתודעה אלקית. השיעור, עוסק בזווית חדשה של סוגיה מוכרת בחסידות, עבודת "בכל דרכיך דעה" ויחסה לעבודת "כל מעשיך יהיו לשם שמים" – מתוך התבוננות מיוחדת בעבודת חג הסוכות. נציין שהעיסוק ב"בכל דרכיך דעה" מתאים להתחלת הלימוד היומי שלנו בספר משלי [שהתחלנו בשבת וילך] במסגרת הפרק היומי בתנ"ך. זה הזמן להצטרף. משם נעבור לדברי ברכה לבת מצוה לנכדת הרב מאשתקד – שיעור קצר בביאור ווארט של מורנו הבעש"ט, על 'חזקת התפילה' שנוצרת בימים הושענא רבה, שמיני עצרת ושמחת תורה. שני השיעורים האחרונים, נמסרו בשמחת תורה תשפ"א. בראשון – ריקודים של שמחה – עוסק הרב בשיא תהליך התשובה שתחיל בחדש אלול, הריקודים בשמחת תורה, מסביר את שמחתם המיוחדת של בעלי התשובה בתורה ויחסם ללוחות השניים. השיעור השני הוא לימוד יסודי של מאמר של הרבי מליובאוויטש – "להבין ענין שמחת תורה" תשל"ה, בו התבאר באריכות היחסים בין "ישראל אורייתא וקודשא בריך הוא", היחס בין לוחות ראשונים לשניים, כיצד ישראל משמחים את התורה ע"י ריקודים, מדוע לתורה יש צורך בכך ועוד. מלבד התוכן מלא החיות, זו הזדמנות מצוינת לעקוב אחרי לימוד מעמיק במאמר חסידות מקורי. המלצתנו היא שללימוד המאמר בנחת תקדישו את ימי חול המועד, ולשמחת תורה תשאירו את השיעור הקצר על עבודת היום – השמחה והריקודים.

חג שמח ושבת שלום ומבורך,

המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

לדעת להנות

ג. "בכל דרכיך דעהו" כפירוש הבעל שם טוב – מפגש עם ה', יחוד קוב"ה ושכינתיה, גם בדברי הרשות. הדיבור והמפגש עם ה' בכל דבר נעשים במודעות טבעית, תוך המתקה גמורה של המציאות עצמה. לעבודה זו מכוון חג הסוכות, "חג האסיף" ו"זמן שמחתנו", בו אנו שמחים במתנות ה' ומודים עליהן – וממנו יוצאים שוב לשגרת פעילות ברוכה.

נשיאת ההפכים היהודית מתגלה דווקא במדרגה השלישית: בשתי המדרגות הראשונות יש הבחנה בין "מעשיך" ו"דרכיך" שלנו לבין הנוכחות האלקית, הנמצאת בעתיד (במדרגה הראשונה) או חופפת-מקיפה את המעשה מסביב (במדרגה השניה), אך במדרגה השלישית מתאחדים, בטבעיות גמורה, המעשה האנושי והיחוד עם ה'. ההנאה והרצון האנושיים והאלוקיים מתחברים כאחד, ב"זמן שמחתנו" המשותפת, "ישראל ומלכא בלחודיה" (כאמור על שמיני עצרת, חותם "זמן שמחתנו").

כך, ה"בכל דרכיך דעהו" היהודי מבליט כי גם את מעשי החולין, המשותפים-לכאורה לכל בני האדם, עושים ישראל באופן אחר לגמרי מהגויים – "הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב". אצל אומות העולם הטובה וההנאה האנושיות מנוגדות לרצון ה', ועבודת ה' נתפסת כצום ופרישות מהחיים. ואילו עם ישראל, להבדיל, מחובר למציאות ופוגש בתוכה את ה' – כבן המשתעשע עם אביו (ונהנה כדי להסב לאביו הנאה) או כחתן וכלה המתענגים ביחד. אכן, תכלית חג הסוכות היא השפעה על כל העמים – ה"בדד" של עם ישראל, כשהוא יוצא לעולם ומקיים "בכל דרכיך דעהו" במודעות טבעית, מצית שלהבת אש המושכת את הנשמות הראויות לכך מבין העמים.

כל עבודת החגים מתנקזת, בסופו של דבר, אל השגרה של 'אחרי החגים' – ויעקב הלך לדרכו", אל חורף ארוך של ימי חול. לכן, בימי התרוממות הרוח עלינו להתכוון לימים שיבואו, ללמוד למצוא את הקב"ה גם מחוץ ל'איים' של קביעת העתים לתורה, לתפלה ולמעשים טובים – בתוך העובדין דחול עצמם.

שלוש קומות ישנן לעבודה זו (המקבילות לשלישיות-יסוד רבות של פנימיות התורה):
א. "כל מעשיך יהיו לשמים שמים" – החולין נשארים חולין, אך תפקידם לשמש בעתיד את הקדש, כמעין 'הכשר מצוה' (האכילה נותנת כח לתפלה וכיו"ב). זו מודעות עצמית מתוקנת, המודדת מה נצרך לי באמת כדי לעבוד את ה', תוך הכנעה ושעבוד של הרצונות והצרכים האישיים לתכלית הקדושה. לעבודה זו מכוון חדש אלול – חדש של ימות חול המוקדש לתשובה, תורה, תפלה וצדקה (ובכך 'מאותת' שזו היתה תכלית כל עבודתנו במשך השנה).

ב. "בכל דרכיך דעהו" כפירוש האריז"ל – זיהוי המצוות הסובבות, מגדירות-מדייקות ושומרות את כל מעשי היהודי. זו מודעות אלקית למצוות ה' המקיפות כל פרט, המאפשרת הבדלה בין הטוב לרע במציאות החול וחשיפת הניצוץ הקדוש המסתתר בה. לעבודה זו מכוונים הימים הנוראים, בהם מקבלים את מלכות ה' ואת גזרותיו-מצותיו ולאורך דנים כל מציאות.

שיעור

שיעור הכנה לשנת השמיטה

"בכל דרכיך דעהו"

קיצור מהלך השיעור

שיעור ערב ראש השנה הוקדש להכנות לשנת השמיטה העומדת בפתח. שנת השמיטה, בה אנו שובתים ממלאכת הארץ, וגם עולם המסחר עובר 'איפוס' של שמיטת כספים, מכוונת אותנו לשאת עינים מתוך ריבוי טרדות היום-יום אל ה' – ולהטעין מחדש את כל העיסוק שלנו בחולין בתודעה של מפגש עם ה'. חלקו האחרון של השיעור – שהוא המתפרסם כאן השבוע – עמד על ההבדל, המוכר ללומדי החסידות, בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ל"בכל דרכיך דעהו", כשהחידוש העיקרי הוא חלוקת עבודת "בכל דרכיך דעהו" עצמה לשתי קומות. המבנה המשולש היפהפה שנוצר כאן, המקביל למבנים משולשים רבים של פנימיות התורה, פורש מהלך שלם ועמוק של עבודת ה' דווקא בתוך העובדין דחול שלנו. את המהלך הזה אפשר לזהות גם בתהליך עבודת ה' שמתחיל בחדש אלול ומסתיים בחג הסוכות, כאשר שיאו נוגע גם לסיום ברכת משה לכל ישראל בפרשת "וזאת הברכה" שנקרא בשמחת תורה – "וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל".

דרוש האריז"ל לשמיטה – עצמאות המלכות

נצטרך בע"ה עוד שיעור שלם, או כמה שיעורים, אבל כעת נאמר רק נקודה אחת שיוצאת ממנו, וגם שייכת במיוחד לשנת תשפ"ב. קודם כל, כרקע לענין, נאמר רק את ה'ווארט' העיקרי הכללי של דרוש האריז"ל: עיקר הענין הוא שבשנת השמיטה המלכות תופסת מקום בפני עצמה, היא לא מחוברת לנה"י (נצח-הוד-יסוד). תמיד הנה"י והמלכות הולכים יחד – נהי"ם, ארבע הספירות האחרונות. גם כאשר המלכות כבר אינה רק "נקודה תחת היסוד",

בנוגע לשנת השמיטה יש לאריז"ל דרוש גדול העוסק בכל ההבדלים בין שביעית ("שבת הארץ"^א) ליום השבת. זהו דרוש שמופיע בפרשת בהר גם בשער המצוות, גם בטעמי המצוות וגם בספר הליקוטים. כדי ללמוד את הדרוש הזה

נרשם ע"ו אית'אל גלעדי. לא מוגה. אור לכ"ט אלול תשפ"א – כפ"ח.

א ויקרא כה, ו.

מתוך תודעה שבכל מלאכה שתולה מצוה מ־תריג מצוות הוא סוד "בכל דרכיך דעהו". המצוה השתולה בתוך העובדין דחול היא כמו זרע שנטוע באדמה, שהוא בעצם ניצוץ שנפל בשבירת הכלים. אם נזכה ללמוד את הדרוש הגדול של שבת ושביעית נראה שהוא מתחיל ומאריך איך שמקור כל המציאות – העולמות והנשמות (הישנות, לאפוקי נשמות חדשות) – הוא בשבירת הכלים, במיתת המלכים הקדמונים¹, והעבודה שלנו היא להוציא את הניצוצות, להחיות את המלכים. זו העבודה גם בעובדין דחול, כאשר בכל מעשה יש מצוה ממש מ־תריג מצוות התורה.

"כל מעשיך יהיו לשם שמים" "בכל דרכיך דעהו" בחסידות

כשראיתי את דבריו מאד התפלאתי. לכאורה, הפירוש שלו ל"בכל דרכיך דעהו" שונה מהפירוש של החסידות, של הבעל שם טוב ותלמידיו, שאנו לומדים תמיד. ודאי אפשר לתווך ולקשר בין הפירושים, אבל על פניו הם לא אותו דבר. מה הפירוש שאנחנו לומדים תמיד? יש לנו בענין כמה מאמרים גדולים² (גם במלכות ישראל³), שהמלצנו ללמוד בשנת השמיטה⁴.

קודם כל, אנחנו לומדים⁵ שהחסידות⁶ מחלקת בין שני מושגי יסוד, כללים גדולים

אלא שהיא פרצוף שלם שעומד אחור באחור עם הנה"י, הנה"י והמלכות נחשבים כאחד לענין עלית העולמות. כלומר, כאשר הנה"י עולים גם המלכות עולה עמם – זו עליה אחת. בשנת השמיטה קורה בכל העולמות משהו אחר – בכל העולמות המלכות קובעת ברכה לעצמה, לא מחוברת לספירות שמעליה ולא נחשבת כאחת עם הנה"י לענין עלית העולמות. העקרון הזה משפיע על המהות של העליות. זו הנקודה התיכונה ממנה נגזר הכל – שבשמיטה המלכות הארץ קובעת ברכה לעצמה. לכן תתכן "שבת הארץ", שדווקא הארץ שובתת, וגם "זמרת הארץ"⁷, שדווקא הארץ מזמרת, ועוד. עד כאן הנקודה הכללית.

המצוות שבעובדין דחול

בתוך הדרוש הגדול הזה הוא מסביר את סוד המלאכות בכלל, כדי לומר מה ההבדל בין מלאכות הקרקע שאסורות בשביעית לכל לט המלאכות שאסורות ביום השבת קדש. בתוך הדברים, כאילו בדרך אגב, הוא כותב בשם חז"ל⁸ שבכל אחת מ־לט מלאכות החולין האסורות בשבת, מה שנקרא "עובדין דחול" (זריעה וקצירה וכך הלאה, כל לט המלאכות), יש מצוה – "ולכן אין לך מלאכה בכל מלאכות שבעוה"ז שאין בה מצוה מעשית. כגון, אם בא לחרוש, מקיים מצות 'לא תחרוש בשור ובחמור וכו'⁹, בא לזרוע, מקיים מצות 'לא תזרע כרמך כלאים'¹⁰.

וכן כיוצא בכל המלאכות כולם".

החידוש של האריו"ל, שלא ראיתי לפניו, הוא שעל המצוה שיש בכל מלאכה של חולין כתוב "בכל דרכיך דעהו". כלומר, המלאכות שהן עובדין דחול נקראות "דרכיך", וקיום המצוה

ז היינו שבירת ז המדות של עולם הנקודים שקדם לעולם האצילות, הרמוזה במיתת מלכי אדום שקדמו למלכי ישראל (בראשית לו, לא; דה"א א, מג), וכמבואר בע"ח ש"ח (דרושי נקודות).

ח ראה הנסמן לקמן הערה יא ובמאמר "בכל דרכיך דעהו" בספר תשובת השנה.

ט ראה מלכות ישראל ח"א מאמר "החסידות וארץ ישראל".

י ראה בחלק ד של השיעור, הודפס בגליון יום כיפור השתא.

יא מודעות טבעית מאמר "גולה וגאולה" הערות מוי"ז וביאור ד. תשובת השנה ה"ל פ"ג. אשא עיני מאמר "בכיה וחדוה" פ"ג. לחיות עם הזמן ח"ג פרשת ויקרא. הממד הפנימי פרשת תצוה. הטבע היהודי עמ' רג. שיעורי ר"ח שבט ו'ג' אדר תשע"ב. ועוד.

יב לקו"ח ש"ח ג' עמ' 907 ועמ' 932; ח"י עמ' 104 ואילך.

ב בראשית מג, יא. עוד בענין "זמרת הארץ" נתבאר בחלקים נוספים של השיעור שיפורסמו א"ה בהמשך.

ג ראה יל"ש במדבר רמז תססו.

ד דברים כב, י.

ה שם פסוק ט.

ו משלי ג, ו.

אפשר לדעת את ה', להתחבר לה' ולעשות יחוד ממש באוכל ובכל דבר - במיוחד בעסקים, "משא ומתן באמונה" ששייך במיוחד לאמונה לה זוכים בשנת השמיטה

היחוד, אבל הוא לא אומר זאת. הוא אומר שאפשר לדעת את ה', להתחבר לה' ולעשות יחוד ממש באוכל ובכל דבר – במיוחד בעסקים, "משא ומתן באמונה"¹ ששייך במיוחד לאמונה לה זוכים בשנת השמיטה². "בכל דרכיך" אפשר לעשות יחוד קוב"ה ושכינתיה, "דעהו" – דע, במובן של חבר ויחד (כמו "והאדם ידע את חוה אשתו"³), את ה', השכינה (פרצוף הנוקבא,

המלכות), עם ה', קוב"ה (פרצוף ז"א)⁴. יחוד קוב"ה ושכינתיה, כמו שמוסבר בתניא⁵, הוא יחוד אור אין סוף הסובב כל עלמין (קוב"ה) עם אור אין סוף הממלא כל עלמין (שכינתיה), מה שמקיף אותי ומה שבתוכי.

מ'צווי דינים' ל'דריי דינים'

כאשר מוסיפים את דברי האריז"ל, חוץ מההבדל בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", אנחנו מקבלים שני גוונים רק בתוך "בכל דרכיך דעהו". הרי גם לפי האריז"ל ה"בכל דרכיך דעהו" הוא לא "לשם שמים" עתידי אלא מצוה בהוה, אבל באופן אחר – אצלו הכוונה למצוא בתוך העובדין דחול את המצוה שאתה מקיים תוך כדי העשייה ולחשוב עליה. באופן פשוט, אצל הבעל שם טוב האוכל עצמו הוא הקטליזטור כדי לחבר ביני לבין הקב"ה, אני מתקשר לה' ממש באוכל, ואצל האריז"ל אני מתקשר לה' באוכל כי אני נוטל ידים לפניו, אומר ברכה ועושה בו עוד מצוות (הפרשת תרומות ומעשרות, דיני הכשרות וכו').

שכוללים את כל התורה – "כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁶ ו"בכל דרכיך דעהו". חז"ל כבר אמרו ש"בכל דרכיך דעהו" הוא מקרא קצר שכולל את כל התורה כולה ("פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה"⁷) והרמב"ם כותב⁸ ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים" הוא כלל גדול בתורה. מה ההבדל בין שני הדברים? הרמב"ם לא מחלק, הוא מביא אותם יחד ובהשוואה אחת, אבל בחסידות

מוסבר⁹ ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים" הוא על העתיד – אתה אוכל כדי שיהיה לך כח לעבוד את ה', ללמוד ולהתפלל. לא שהאכילה עצמה היא מצוה, אבל אתה אוכל עם כוונה "לשם שמים" וכך הופך את האכילה למעין מצוה, הכנה למצוה, מה שנקרא "הכשר מצוה". כלומר, "כל מעשיך יהיו לשם שמים" היינו עבודה של תודעה – שבתודעה שלך כל מעשה יהיה הכשר לקיום רצון ה'. זו השגה שהיא פשוט, נכונה גם לפי הרמב"ם – אתה לא צריך לקדש את האוכל כאוכל, אלא רק לאכול בשביל שתהיה בריא ותוכל לקיים את המצוות.

איך, בהשוואה, הבעש"ט מפרש "בכל דרכיך דעהו"? הוא אומר¹⁰ שהחסיד הצדיק אוכל, וכך עושה את שאר הדברים, בתודעה שאפשר לדעת את ה' תוך כדי הפעולה גופא, לא בתוצאה בעתיד אלא מיד בהוה. שלא כמו האריז"ל, הבעל שם טוב לא מזכיר שיש מצוה בתוך הדבר, ולכן אפשר לדעת בו את ה', אלא אומר שהחסיד עושה יחוד בעצם האכילה שלו. אני יכול לומר שהמצוה שטמונה בדבר היא הקטליזטור (הזרז) של

יג אבות פ"ב מי"ב.

יד ברכות סג, א.

טו הלכות דעות פ"ג ה"ג. וב"שמונה פרקים" פ"ה האריך בכך הרמב"ם ב'התפעלות' גדולה – עיי"ש באורך.

טז ראה לקו"ש ח"ג תרומה ס"ו, ויקהל ס"ד; ח"י וישלח ס"ו.

יז כש"ט (קה"ת) רפכ"א (וראה הנסמן שם) וראה הנלקט בבעל שם טוב השלם עה"פ.

יח ע"פ שבת לא, א.

יט כפי שנתבאר בחלקו הראשון של השיעור, שיתפרסם בהמשך בע"ה.

כ בראשית ד, א.

כא ראה מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן קה; פירוש הרמח"ל על משלי שם.

כב אגה"ק פ"ג.

עצמו, העובדין דחול הם חלק מהעולמות, אלא שהם כופפים את עצמם בהכנעה לתכלית הראויה (וממילא, הנטיה היא לצמצם בעיסוקים אלה ולעשות רק את הנחוץ ביותר לצורך התכלית^א). מעשה החולין נמצא למטה, והוא משמש את עבודת ה' גלויה שנמצאת הרבה מעליו בסדר השתלשלות של סבות ותוצאות (כמו שעוד יוסבר).

"בכל דרכיך דעהו" לפי פירוש האריז"ל, המודעות למצוה שבתוך העובדין דחול, הוא ה' מל הראשון – מל מלשון חיתוך והבדלה (כמו ברית מילה), הבידור בין החיצוניות של המעשה לניצוצות שנמצאים בהתלבשות בתוכו (מציאת ה'נשמות' שבתוך העולמות). כל מצוות התורה ש'סובבות' כל מעשה ומגדירות אותו שייכות לתחום ההבדלה – "ולהבדיל בין הקדש ובין החל בין הטמא ובין הטהור"^ב. ה'מל כאן הוא גם לשון מול – גילוי אלקי ברור ומובהק (מצוה) שמופיע מול העושה (בשעת המעשה ממש).

"בכל דרכיך דעהו" לפי פירוש הבעל שם טוב, שעצם העובדין דחול הם הזדמנות פז לדעת את ה', הוא כבר ה'מל השני – מל לשון דיבור-מילול, על שמו האדם נקרא "מדבר". כאן יש מפגש ודיבור בין ה' ובין האדם בתוך המעשה עצמו (ובחז"ל^ג יש לדיבור גם משמעות של יחוד). זו אולי גם הסבה שבפירושים של הבעל שם טוב ותלמידיו יש דגש על עבודת ה' מסוג זה דווקא בדיבור – בדברי חולין של הצדיק עם הבריות, לא רק "עובדין דחול" אלא "שיחת חולין". באופן הזה בכל דבר יש השראה גלויה ומלאה של אלקות – המתקה שלמה של "כל דרכיך". במושגי הקבלה, זהו תיקון מלא של פרצוף הדיבור, "פרצוף רחל" (שבבנינו אנו עוסקים בימים האלה^ד), עד שהדיבור יעלה

למה הענין הזה כל כך תפס אותנו השנה? אנחנו מתחילים את שנת תשפ"ב, שהיא בגימטריא 782, מספר שדברנו עליו הרבה^ה, בדיוק כפלים מ"בכל דרכיך דעהו", 391. זו כוונה יפהפיה לשנה הבאה עלינו לטובה – שנה להתעצם עם שתי הבחינות של "בכל דרכיך דעהו", כפירוש האריז"ל וכפירוש הבעל שם טוב.

אם כן, עד עכשיו היו לנו כאן שתי בחינות, 'צווי דינים' – "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו". עם פירוש האריז"ל יש לנו כבר שלש בחינות, 'דריי דינים' – מקבלים מבנה משולש, זהו היפי כאן. בהקבלה למבנים הפנימיים (שהיא עיקר חכמת הקבלה^ו), לשון "מקבילת ה'ללא'ת"^ז, שתי בחינות שייכות לסוד ה'חן', מבנה של זוג-משלים, ואילו שלש בחינות הן כבר מבנה של חש-מל-מל^ח (הכנעה-הבדלה-המתקה^ט, עולמות-נשמות-אלקות^י, השתלשלות-התלבשות-השראה^{כט} וכו')^י.

חש-מל-מל

מבחינת מבנה, הסדר של שלש בחינות, אחת של "כל מעשיך יהיו לשם שמים" וכפילות של "בכל דרכיך דעהו", ממש מתאים למבנה של חש-מל-מל ("חש" אחד וכפילות של "מל"): "כל מעשיך יהיו לשם שמים" היינו חש (לשון שתיקה) – אין גילוי אלקות בתוך המעשה

ג כג שיעור ה' אלול פ"א – נדפס בגליון ראש השנה.

כד ראה הקדמת סוד ה' לראוי הערה טו. ובהרחבה יותר בשיעורים בסוד ה' ח"א עמ' נג וזרעח; מבוא לספר אל עולם הקבלה; עולמות, מאמר "קווים מקבילים נפגשים באין-סוף".

כה שמות כו, ה; לו, יב (וזו הצורה היחידה בה מופיע בתורה שרש קבלי).

כו כש"ט אות כח.

כז כש"ט שם.

כח כש"ט אות א.

כט מאמר "השפלות והשמחה" ממו"ה ר' אייזיק מהומיל פע"ב. מבואר בטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" עמ' מה ואילך; בעתה אחישנה פ"א. ובכ"מ.

ל על סוגי המבנים השונים והיחס ביניהם ראה בהקדמה לספר שבעים פני חן (נדפסה באופן חלקי בגליון בלק פ"א).

לא ועיין בהרחבה בדברי הרמב"ם בשמונה פרקים.

לב ויקרא י, א.

לג כתובות יג, א.

לד ראה עוד בחלק השיעור הזה וביעור ליל ר"ה שפורסמו בגליון יום כיפור.

כל הסיבות או המצוות שמקיפות את הענין, אלא יודעים את ה' בעצם הדבר עצמו – הוא התקשרות לעצמותו יתברך. רק העצמות, שמעל לסובב ולמלא, היא ממש נושאת הפכים – שהאדם יכול להתענג ממש במה שהוא עושה, לא לשם תכלית אחרת או מתוך קיום מצוה, ובכך גופא לפגוש את ה'.

שלוש רמות מודעות

שלוש העבודות הללו מקבילות, בצורה יפה, לשלוש הרמות של המודעות שאנחנו

מדברים עליהן תמיד¹⁷:

העבודה של "כל מעשיך יהיו לשם שמים" היא בעצם מודעות עצמית מתוקנת – העשיה היא בעינינו וצרכיו של האדם, אבל עליו להיות מודע לתכלית של מעשיו ולבדוק בכנות בכל מעשה האם הוא משרת את הדרוש לו לעבודת ה' או שהוא מפריז על המדה.

העבודה של "בכל דרכיך דעה" לפי האריז"ל היא, בפשטות, מודעות אלקית – מודעות למצוות ה', שמחוץ לאדם העושה (מעל/מול לו) ולעניניו הטבעיים.

העבודה של "בכל דרכיך דעה" לפי הבעל שם טוב היא, כמובן, מודעות טבעית – הופעת האלקות בצורה 'חלקה' ו'זורמת', באופן טבעי, בתוך "דרכיו" של האדם, בלי שום צורך במצוה מוגדרת.

אלול-עשי"ת-סוכות

אפשר לקשר את כל המהלך הזה גם לסדר עבודת ה' של הימים שאנחנו נמצאים בתוכם: בחדש אלול, בו "המלך בשדה"¹⁸, יש עבודה

אני אוכל, אבל

יש פה מצוה שמקיפה – נטלתי ידים, מברך לפני ומברך אחרי, שם לב מה אני אוכל, אם כשר או לא כשר. כל תשומת הלב היא כאילו משהו שמקיף 'מלמעלה' את עצם הפעולה שעכשיו אני אוכל

ויכלול את מקום המחשבה, יהיה דיבור שיוצא ממקום המחשבה עצמו, כשהדיבור מסוגל לבטא בשלמות את כל הכוונה הפנימית (בסוד "אתוון רברבין" הבאים מהבינה¹⁹), בסוד "רחל הגדולה"²⁰ – סימן מובהק של המשיח.

התקשרות לאלקות בשלוש רמות

במושגים של גילוי אלקות שמוזכרים בדרך כלל בחסידות – הכי הרבה במאמרים של הרבי – אפשר לומר שיש כאן התקשרות לאלקות בשלוש רמות של גילוי אלקות:

המדרגה הראשונה, "כל מעשיך יהיו לשם שמים", היא התקשרות לאור אין סוף הממלא כל עלמין. בכללות, ממלא כל עלמין היינו סיבתיות, כמו סדר השתלשלות של סבה ומסובב באופן קוי. האוכל, הגשמיות, הוא סבה שמאפשרת את הלימוד או התפלה אחר כך.

המצוה בתוך העובדיך דחול גופא, "בכל דרכיך דעה" לפי האריז"ל, היא יחסית התקשרות לאור אין סוף הסובב כל עלמין – הרגשת המקיף. אני אוכל, אבל יש פה מצוה שמקיפה – נטלתי ידים, מברך לפני ומברך אחרי, שם לב מה אני אוכל, אם כשר או לא כשר. כל תשומת הלב היא כאילו משהו שמקיף 'מלמעלה' את עצם הפעולה שעכשיו אני אוכל. שוב, יחסית זו המשכת הסובב.

אבל הפירוש של החסידות, "בכל דרכיך דעה" לפי דרך הבעל שם טוב, שלא צריך את

לה זהר ח"ב קלב, א.

לו ראה הקדמת רחובות הנהר (ובהערת השם"ש שם אות קיד); בניהו על הקדמת תקו"ד (מאת רי"ח, בעל הבן איש חי) ג, א ובתקו"ל (עט, א) בשם אביו. בכל זה ראה גם בספר חתן עם הכלה עמ' קעה ואילך.

לו בספר הטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" ובספר מודעות טבעית מאמר "בכל לבי דרשתך". ובכ"מ. לח לקו"ת ראה לב, ב.

"הן עם לבדד ישכן"

אם כן, יש פה עוד דרוש שלם, על שתי הבחינות של "בכל דרכיך דעהו", בגימטריא **תשפ"ב**. נסיים רק עם ראשי התיבות הידועים של "בכל דרכיך דעהו" – **בדד**, סוד "בדד עין יעקב" ^{מד} (שנקרא בשמחת תורה), "הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב" ^{מה}. איך נפרש את הפסוקים הללו בהקשר הזה?

מצד אחד שנת שמיטה היא זמן של "בדד". אני מתבודד, יוצא מהעובדין דחול שלי בכלל, שעיקרם עבודת הקרקע, יושב בבית ונח – "הן עם לבדד", "בדד עין יעקב". מצד שני, אני כן משדר משהו לעולם – עבודה פנימית של "בכל דרכיך דעהו". עבודת "בכל דרכיך דעהו" נקראת "ובגוים לא יתחשב". מה הכוונה? אני עושה את העובדין דחול, אבל לא עושה אותם כמו גוי.

לגוי אין את נשיאת ההפכים בכלל, אצלו דברים הם ארואו – או שה' עושה או שאני עושה ^מ, או שאני מקבל הנאה מהמעשה או שהוא עושה נחת רק לה'. לכן לדעתו הקשר לה' הוא לצום, לא להתחתן וכך הלאה – כך בדמיון ובשכל המוגבלים שלו, בנשמה המוגבלת שלו. אבל אצלנו העיקר הוא נשיאת הפכים – אפשר שבאותו מעשה תהיה הנאה גם לה' וגם לי ^מ (כשבועמק, היהודי יודע

מיוחדת דווקא בתחום החולין – ב"שדה" של הדברים המותרים, שנמצא בין ה"עיר" של המצוות ל"מדבר" של דברי האיסור ^ט. בכל אופן, חדש אלול, למרות גילוי האלקות שיש בו, לא הופך לחג – אין בו מצוות מיוחדות וגם אין ענין לענג אותנו ולהרחיב בו את תחום החולין. אדרבא, בחדש אלול משתדלים לברוח חזרה לאהלה של תורה, להרבות בתפלה ובצדקה (ככל הסימנים של אלול ^מ), ובעצם להראות בסיום השנה שתכלית כל מעשי החולין שעשינו במשך השנה היתה לתת לנו כחות ואמצעים לעשות את רצון ה'.

בראש השנה ויום כיפור, ובעשרת ימי תשובה שביניהם, העבודה היא בעיקר קבלת עול מלכות שמים – נוכחות ה' במצוות-המלך המקיפות את כל מעשי האדם.

גם בסוכות אנו עדיין מוקפים במצוות, אבל הקשר עם ה' הולך ונעשה טבעי (מתחבר לשמחה הטבעית של "חג האסיף" ^{מא}), כשגם המצוות מכוונות ליחוד עם ה' (חיבוק בסוכות, נישוק בהושענא-דרבה וזיווג בשמיני עצרת ^{מב}) ועל הכל חופפת אורה של שיחה נעימה עם ה' – כשהמטרה היא לצאת לימי החולין עם מודעות טבעית שלמה ומתוקנת ^{מג}. ולסיכום:

אלול	מודעות עצמית	ממכ"ע	חש (הכנעה, עולמות, השתלשלות)	כל מעשיך יהיו לשם שמים
עש"ת	מודעות אלקית	סוכ"ע	מל (הבדלה, נשמות, התלבשות)	בכל דרכיך דעהו (אריז"ל)
סוכות	מודעות טבעית	עצמות	מל (המתקה, אלקות, השראה)	בכל דרכיך דעהו (בעש"ט)

לט ראה לקו"ת שם.

מ לקו"ש ח"א עמ' 395 ואילך (וראה גם הטבע היהודי מאמר "התפלה המתמדת" פרקים א.ב).

מא שמות לד, כב.

מב כמבואר בדרושי האריז"ל לחג הסוכות.

מג על הקשר בין מודעות טבעית לסוכות ראה הטבע היהודי מאמר "תקון הדעת" (בעיקר פ"ג), התוועדות שמחת בית השואבה ח"י תשרי ע"א פ"ו (בחלק הבינה בפרצוף) וראה גם תום ודעת תחלת מאמר "צלא דמהימנותא" (על ממד המודעות שמוסיפה הסוכה לטבעיות – עיי"ש).

מד דברים לג, כח.
מה במדבר כג, ט.
מו כפי שדובר בחלק קודם של השיעור, שפורסם בגליון יום כיפור.
מז ודוק שחילוק זה בין ישראל לעמים ממש מפורש בר"ה ד, א (בענין עשית מצוה לשם תועלת בעולם הזה).

לכן ה"בכל דרכיך דעהו" הוא ה"בדד" שלנו, ה"בגוים לא יתחשב" – מה שאנחנו נבדלים מהגוי. את הענין הזה צריך לשדר לכל העולם, שגם הגוי ירגיש זאת – זהו קידוש ה', וככה אנו מבררים את הגוים, זו אבוקה גדולה שמושכת מאליה ניצוצות. אמרנו שהשנה הכי טובה לכך היא השמיטה, השנה הכי טובה למהפכה הרביעית שלנו, הכל בדרך ממילא, מתוך מנוחה ותענוג של שנת השמיטה.

עבודת "בכל דרכיך דעהו" נקראת "ובגוים לא יתחשב". מה הכוונה? אני עושה את העובדין דחול, אבל לא עושה אותם כמו גוי

שאביו שבשמים נהנה מהנאת בנו ונהנה – באמת! – כדי לגרום הנאה לאביו^{(מח) מט}. יהודי עושה את הדברים שלו בבחינת "בכל דרכיך דעהו". כפירוש הבעש"ט – לא כי יש משהו אחר מהאוכל, שנקרא מצוה מ' תריג מצוות, אלא נשיאת הפכים לגמרי באמת, שבדבר הזה גופא, בתענוג הגשמי, יודעים את ה', שם מתקשרים לעצמותו יתברך.

מח ראה קדושת לוי בשלח ד"ה "הוי' ימלוך לעולם ועד"; יתרו ד"ה "או יאמר אנכי"; לקוטים ד"ה "ואמר ביום ההוא"; ד"ה "תפלה לעני". ראה גם מעין גנים ח"א פרכת "לך לך". מט ראה גם באהלי צדיקים סוף פרק "נועם אלימלך".

נ נושא ארבע המהפכות מדובר רבות בשנים האחרונות, החל מהתוועדות כ"ד טבת ע"ה.

הַלּוּמֵד עַל חֵנֶת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ עיקר סוד השמיטה הוא עצמאות המלכות – הנמנית בנפרד מהספירות נה"י.
- ◆ בכל מלאכת חול טמונה מצוה, שהמודעות אליה היא סוד "בכל דרכיך דעהו" (האר"י).
- ◆ ב"כל מעשיך יהיו לשם שמים" התכלית היא בעתיד וב"בכל דרכיך דעהו" בהווה.
- ◆ ב"כל מעשיך יהיו לשם שמים" האלקות שותקת והאדם בהכנעה; ב"בכל דרכיך דעהו" לפי הארזיז"ל מבדילים בין הניצוץ והקליפה והאלקות מתגלה; ב"בכל דרכיך דעהו" לפי הבעל שם טוב יש שיחה ומפגש בין ה' והאדם.
- ◆ "כל מעשיך יהיו לשם שמים" היינו מודעות עצמית מתוקנת; המודעות למצוה שבכל דבר היא מודעות אלקית; המפגש עם ה' בכל דבר הוא מודעות טבעית.
- ◆ באלול אנו מתקנים את המודעות העצמית; בעשרת ימי תשובה אנו עוסקים במודעות אלקית; בסוכות אנו שואפים למודעות טבעית.
- ◆ עיקר היחוד היהודי הוא בנשיאת הפכים של תענוג ה' ותענוג היהודי ביחד.
- ◆ בקיום "בכל דרכיך דעהו" מקיימים "הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב" (כאשר עוסקים בעובדין דחול באופן השונה מגוי) – ובכך גופא מאירים לאומות העולם ומבררים אותן.

'חזקה' של תפלה

קיצור מהלך השיעור

בברכה לבבית לבת מצוה של נכדה הסביר הרב 'ווארט' של מורנו **הבעל שם טוב** ביחס **לימים החותמים** את חג הסוכות – הושענא רבה, שמיני עצרת ושמחת תורה – ימים היוצרים **'חזקה' של תפלה**, הממשיכה בכל תפלות השנה.

בתפלה. שלשת הימים הם דווקא היכן שנוהג יום טוב שני של גלויות – בחוץ לארץ, איפה שאת זוכה להיות שלוחה. ידוע שהרביים הפליגו במעלה הגדולה של יו"ט שני של גלויות, שאנו בני ארץ ישראל, לא זוכים לה¹. אם כן, בסוף סוכות, "זמן שמחתנו", יש שלשה ימים, 'חזקה', של ימים טובים – הושענא רבה (שקובע ברכה לעצמו, מכל ימי חג הסוכות), שמיני עצרת ושמחת תורה.

הבעש"ט אומר שהימים האלה מסוגלים במיוחד לעורר את כוונת הלב בתפלה לה'. בהושענא רבה מוסיפים הרבה תפלות. בסיום כל התפלות מבקשים משיח ואומרים "קול מבשר מבשר ואומר" – מגיעים לשיא של גאולה ומשיח, הכל בדרך של תפלה מלב עמוק שאנחנו

אחד הימים החשובים בשנה הוא הושענא רבה². הושענא רבה הוא גמר החתימה הטובה לשנה טובה ומתוקה לכל עם ישראל – כל אחד ואחד, כל משפחה ומשפחה, כל עיר ועיר, כל מדינה ומדינה וכל העולם כולו.

יש ווארט מאד יפה של הבעל שם טוב ששייך ליום זה: הוא אומר³ שיש שלשה ימים רצופים, שלישיה מיוחדת, שמסוגלים לכוונת הלב

נרשם (מהקלטה) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. מתוך ברכה לבת מצוה לנכדה חיה מושקא תחי' בלוך. אור לחי' תשרי תשפ"א – הקלטה.

א יום בתי המצוה של הנכדה.

ב שער יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר זמן שמחתינו אות לב (הובא בבעל שם טוב השלם – הוצאת פאר מקדושים – חג הסוכות). וזה לשונו:

שמעתי מאבותי הקדושים זכותם יגן עלינו, מה שמקובל להם איש מפי איש מרבינו הקדוש מלובלין זיע"א בשם רבינו הקדוש הבעל שם טוב ז"ל מפי אליהו הנביא זכור לטוב, שמי שמתפלל בכונה כראוי באלו השלשה ימים הושענא רבא שמיני עצרת ושמחת תורה, אז מסוגל להתפלל כל השנה בכוונה.

ג לקו"ת שמע"צ צב, סע"ג. וראה לקו"ש ח"ט וזאת הברכה שיחה א פי"ב.

במשך השנה תהיינה בכוונה ראויה וטובה. ה'חזקה' של שלשת ימי התפלה^ח היא סגולה שכל הזמן היהודי יוכל לכוון נכון, להיות מרוכז נכון, לפתוח את הלב נכון – "שפכי כמים לבך נכח פני אֲדֹנָי"^ט – הכל מתחיל מהושענא־רבה.

יש כאן שני סדרים אפשריים: או ששלשת הימים הם בדרך של מלמטה למעלה, שכל יום בונה על היום הקודם, או שדווקא הושענא־רבה הוא השיא, "הכל הולך אחר הפתיחה", ומתפלות הושענא־רבה יורדים לתפלת הגשם בשמיני עצרת ולתפלות, שמתבטאות גם בריקודים, ב"שמחה פורצת את כל הגדרים"^י, של שמחת תורה.

שוב, הכל מתחיל מהושענא־רבה, יום מסוגל ביותר לפתוח את הלב ולזכות שתמיד יהיה לב פתוח להתפלל לה', לשיר לה', וממילא בטוח שה' יענה וימשיך את כל הברכות, את כל השפע.

ח בארץ ישראל נכללים שלשת הימים בשני ימים, וראה הטבע היהודי עמ' קא־קב (והנסמן שם) שהמחלוקת האם 'חזקה' היא בתרי זימני או בתלת זימני נוגעת בפרט ל'חזקת מתפלל' של האדם, ודוק.

ט איכה ב, יט.

י ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

יא ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך, ובשיחות כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש לרוב.

מתפלת הגשם

בשמיני עצרת
מתחיל כל תהליך
ההריון והלידה
– גם של ילדים
ממש, בגשמיות,
וגם בכלל כל
המעשים הטובים
שלנו, התולדות
של הצדיקים
("ועמך כלם
צדיקים")

מתפללים, פונים לקב"ה. אחר כך, בשמיני עצרת, מתפללים את תפלת הגשם. תפלה חשובה ומיוחדת, שכתוב^ב שבה כל הנשמות שעתידות להולד בשנה הזו – נכנסות לעיבור. מתפלת הגשם בשמיני עצרת מתחיל כל תהליך ההריון והלידה – גם של ילדים ממש, בגשמיות, וגם בכלל כל המעשים הטובים שלנו, התולדות של הצדיקים ("ועמך כלם צדיקים"^ג). כעת, כשאת בת מצוה, את עושה תולדות, מצוות ומעשים טובים – הכל מתחיל

להתעבר בתפלת הגשם, בשמיני עצרת. אחר כך, בשמחת תורה – שמחה פורצת גדר, השיא של "זמן שמחתנו" – יש תפלות מיוחדות שנוכח להרגיש אחד עם התורה, "יש ששים רבוא אותיות לתורה" ראשי תבות **ישראל**, שנוגיש ש"ישראל ואורייתא וקוב"ה כולא חד"^ד. כל יום קובע ברכה לעצמו, אבל הם יוצרים רצף.

זהו רקע להבין מה שאומר הבעש"ט. הוא אומר שהזכיה של יהודי לכוון היטב בתפלות שלשת הימים האלה דווקא – מהושענא־רבה עד שמחת תורה – היא סגולה שכל התפלות

ד ראה שעה"כ דרושי חג הסוכות דרוש ט.

ה ישעיה ס, כא.

ו מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן קפו.

ז ע"פ זהר ח"ג עג, א.

קבע בעראי

הסוכה היא דירת עראי, אבל בכל ימי חג הסוכות צריך לגור בה בדרך קבע. כל העולם הזה הוא עראי, "הכל הבל" כמו שקוראים במגילת קהלת בחג הסוכות – אבל הקב"ה רוצה להפוך אותו לדירת קבע שלו, "התאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים".

[התוועדות אור לי"ט תשרי תשע"א]

ריקודים של תשובה

קיצור מהלך השיעור

ריקודי שמחת תורה הם ה**שיא והסיום** של תהליך ה**תשובה** שהתחיל באלול, עבר דרך הימים הנוראים והתמצה אל "זמן שמחתנו". בשיעור-הקדמה קצר לערבית של ליל שמחת תורה הוסברה השמחה המיוחדת של **בעלי תשובה** במתן ה**לוחות השניים** והיחס המיוחד שלהם לתורה, ובעיקר סוד עבודת הריקוד כסיום תהליך התשובה שאמור להביא ל**זריחה טובה וטבעית** של אלקות **במחשבה, דבור ומעשה** של כל יהודי. זהו **לימוד שמביא לריקוד**, ש'מותר' גם בשמחת תורה.

שמחת הלוחות השניים

מותר היום גם ללמוד. כפי שנראה במאמר שנלמד, העיקר בשמחת תורה הוא הריקודים – אבל אם הלימוד יוסיף בריקודים מותר גם ללמוד.

כתוב^א ששמחת תורה היא השמחה על מתן הלוחות השניים, שהיה ביום כיפור. הלוחות השניים הם בחינת "כפלים לתושיה"^ב. אם היינו מקבלים את התורה רק כפי שהיא בשבועות, בלוחות הראשונים, היו רק חמשה חומשי תורה וספר יהושע^ג, ואילו בלוחות השניים כלולים

כל שאר ספרי הנ"ך וכל התורה שבעל פה, עד המאמר שכעת נלמד... הלוחות הראשונים הם של צדיקים והלוחות השניים הם של בעלי תשובה. כתוב ש"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד"^ד – אותו "מקום" הוא הספריה של "כפלים לתושיה", ספריה עם אלפי ספרים. הצדיק, שחש מחויבות לדעת את כל מה שנמצא בספריה, לא יכול לעמוד בכזו ספריה – הוא צריך תורה שהוא יכול להכיל, ללמוד את כולה. בעל תשובה, שידוע שממילא לא יצליח ללמוד את כל התורה, יכול לעמוד בספריה כזו, להתפעל ולהתבטל מולה, ולשמוח בכל דבר שיוכל ללמוד מתוכה.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה.

א ראה גם במאמר ד"ה "להבין ענין שמח"ת" תשל"ה שנלמד בהמשך החג – נדפס לקמן.

ב איוב יא, ו. ראה שמות רבה מו, א.

ג נדרים כב, ב.

ד ברכות לד, ב.

בירור הריקוד

השכל. בעוד פעולת הרוח שייכת למדות הלב, יצירה, פעולת הכלי שייכת לעולם העשייה ששם מציאות הכלים (בחנית נוקבא, בית קיבול כו' – מלכות מקנא בעשיה). הריקוד המדובר כאן הוא ברגלים – הקומה התחתונה של הגוף (נה"י), השייכת לעולם העשייה.

זו הכוונה של הריקודים בשמחת תורה – אנחנו רוקדים כדי להסיר את הרע. את כל הרע שלא ירד בתשובה של אלול וימים נוראים – מורידים כעת בריקודים.

זרימה במחשבה דבורי מעשה

המציאות של תערובת הרע בכל דבר טוב (תוצאת החטא הקדמון) מונעת מהטוב לזרום (ולהתגבר) מעצמו.

על ידי התשובה של חדש אלול פועלים שהמחשבה תחשוב, מעצמה (ללא קליפת הרע המעכבת), אלקות – מחשבות של תורה ומצות, של דבקות הבורא ויראת שמים טהורה.

ע"י התשובה של הימים הנוראים פועלים שהלב ימשך, מעצמו, לתורה ומצות – משיכה הבאה לידי ביטוי בלבוש הדבור, בקבלת מלכותו יתברך בראש השנה ובמצות וידוי דברים ביום הכפורים. על ידי הריקודים של שמחת תורה (שיא השמחה של "זמן שמחתנו") זוכים שכל השנה כולה הרגלים תרוצנה, מעצמן, לדבר מצוה – "הוי רץ כצבי [לשון רצון, רצון עצמי] לעשות רצון אביך שבשמים"^ז.

אם כן, חדש אלול הוא כנגד מלאכת בורר בעולם הבריאה; הימים הנוראים הם כנגד מלאכת זורה בעולם היצירה; וזמן שמחתנו הוא כנגד מלאכת מרקד בעולם העשייה – "המעשה הוא העיקר"^ח (הגם שכל שלב של תשובה מלווה בעזיבת החטא בפועל ממש, עיקר "מצות התשובה מן התורה", בכל זאת תיקון

הדגש בשמחת תורה הוא על הריקודים עם התורה. ריקוד הוא גם אחד מאבות המלאכה בשבת. ב"לט מלאכות שבת יש שלש מלאכות שענינן בירור – בורה, זורה ומרקד. מדוע צריך שלשה אבות של אותו ענין? ההסבר בדרך כלל שאלו גוונים שונים של בורר – בורר ביד, זורה לרוח ומרקד בכלי – ומכיון שכולם היו במלאכת המשכן כל אחד נחשב כאב בפני עצמו^ה.

בעולם האצילות, שכולו טוב, לא נדרש בירור. לכן בשבת מלאכת בורר – החשובה מאד בימות החול, בבירור ניצוצות – אסורה, שהרי בשבת אנו עולים לרשות היחיד של עולם האצילות. לעומת זאת, העולמות התחתונים מעורבים טוב ורע – עולם הבריאה מיעוטו רע ורובו טוב, עולם היצירה חציו רע וחציו טוב ועולם העשייה רובו רע ומיעוטו טוב – ולכן נדרשת בהם מלאכת הבירור, להוציא את הרע מתוך הטוב. ורמו מובהק: שלשת השרשים ב"ר-זרה-רקד בגימטריא בריאה-יצירה-עשייה.

מה הוא הסדר בפרטות? [כמו שהרב אמר...] נכון. שרש ב"ר – שענינו ברירה ביד – שייך לעולם הבריאה (וממנו מתחילה התורה, "בראשית ברא"). עולם הבריאה הוא עולם השכל, שמיעוטו רע, ונדרשת בחינה שכלית מדוקדקת, עד מקום שיד שכלו מגעת, כדי להוציא את הרע (אי אפשר לעשות זאת שם כמו מכונה, שפועלת אוטומטית – מלאכת מרקד – אלא נדרשת התבוננות). בוררים ביד אך כח המברר הוא השכל המתבונן במה שמברר. עולם היצירה הוא עולם המדות, הרוח (בקומות נרנח"י), ולשם שייכת מלאכת זורה לרות. במלאכת זורה, הרוח פועלת את פעולת הבירור ללא התבוננות השכל. הריקוד בכלי שייך לעולם העשייה, בו ניתן לנפות את הרוב הרע באמצעות הכלי, גם כאן ללא התבוננות

ז ע"פ תקו"ז תקון ו (כג, א).

ח אבות פ"ה מ"כ.

ט ע"פ אבות פ"א מ"ז.

י תנאי, אגרת התשובה פ"א.

ה שבת עג, ב.

ו ע"ח שמ"ז (סדר אבי"ע) פ"ד; שמ"ט (קליפת נגה)

פרקים ג'ו.

ואחר כך מחשבה, כמתואר בלוח "היום יום". אבל סדר עבודת הבעל-תשובה, שפגם כו', הוא כמו אצל אברהם אבינו (הגר הראשון, אביהם של גרים-בעלי-תשובה²), מלמעלה למטה – מחשבה, דבור ומעשה. זהו סדר העבודה הפנימית של עונת התשובה – תיקון המחשבה באלול (אלול בגימטריא **בינה**, כאשר כל עונת התשובה מתחילה מ"ולבבו יבין ושב"³), תיקון הדבור בימים נוראים ותיקון המעשה ב"זמן שמחתנו". גם החזרה לסדר שקודם מתן תורה (על דרך שאמר⁴ שעבודת קוצק היא 'פאר מתן תורה') היא ענין "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד" כנ"ל (ועל כך אמר רבי אייזיק מהומיל⁵ שבדורו של משיח, דור של תשובה, סדר העבודה יהיה 'נשמע ונעשה', מחשבה קודם למעשה), וד"ל.

יב ראה רמב"ם הלכות בכורים פ"ג ה"ד.
יג ישעיהו ו', י. התשובה בכלל שייכת לספירת הבינה, סוד "בינה יתירה באשה [בת, ר"ת בעל תשובה] יותר מבאיש [צדיק]" (נדה מה, ב).

יד רמ"ח אותיות, אות קי"ב.

טו ראה לב לדעת עמ' מד ואילך.

כחות הנפש הפנימיים, שיפעלו בקדושה מעצמם כנ"ל – שהטוב של היהודי יתגלה בטוהרתו, ללא תערובת רע – מתרחש בשלבים).
לסיכום:

בריאה ברר תשובת אלול זרימת המחשבה יצירה זרה תשובת תשרי זרימת הדבור עשייה רקד ריקודי שמח"ת זרימת המעשה

סדר תשובה – חלמעה להטה

בלוח "היום יום" ל-ז חשון (חתימת החגים⁶), יום בקשת גשמים-גשמיות) כתוב:
הסדר לאחר מתן תורה הוא: הסרת ערלת הגוף, הלשון, הלב – מעשה דבור מחשבה. אברהם אבינו, שהיה קודם מתן תורה, הרי בתחילה הכיר את בוראו – מחשבה, אחר כך פרסם אלקות – דבור, ואחר כך מילה – מעשה.

אמנם גם היום, לאחר מתן תורה, יש הבדל בין עבודת הצדיק לעבודת הבעל-תשובה: עבודת הצדיק, שלא פגם ושזכה לקבל חינוך יהודי מקורי, יסודות איתנים מינקותו, היא מלמטה למעלה – קודם מעשה, אחר כך דבור

יא תענית פ"א מ"ג.

הלומד על מַתְּ לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ עיקר שמח"ת הוא הריקודים – אך מותר ללמוד כדי להוסיף בריקודים.
- ◆ צדיק גמור צריך תורה שהוא יכול להכיל (ללמוד את כולה) ובעל תשובה בטל בפני התורה ש'גדולה ממנו' ושמח בכל מה שלומד.
- ◆ עבודת הברורים שייכת לעולמות ב"ע – בירור בבריאה, זריה ביצירה וריקוד בעשיה.
- ◆ על ידי ריקודי שמחת תורה מבררים-מסירים את הרע שלא ירד בתשובת אלול-תשרי.
- ◆ הוצאת הפסולת מאפשרת את זרימת הטוב והתגברותו – גילוי הטבע היהודי הטוב בטוהרתו.
- ◆ עיקר התשובה הוא עזיבת החטא בפועל, אבל תיקון כחות הנפש הפנימיים נעשה בשלבים.
- ◆ בתשובת אלול נתקנת זרימת המחשבה; בתשובת הימים הנוראים נתקנת זרימת הדבור; ב"זמן שמחתנו" נתקנת זרימת המעשה.
- ◆ התיקון בדרך אבות – בסדר של מחשבה-דבור-מעשה – הוא דרכם-מקומם של בעלי תשובה.

שיעור

ד"ה "להבין ענין שמחת תורה" תשל"ה

להבין ענין שמחת תורה

קיצור מהלך השיעור

במהלך שמחת תורה אשתקד לימד הרב בהמשכים – לפני ערבית, לפני שחרית ואחרי מנחה – מאמר של הרבי מליובאוויטש, ד"ה "להבין ענין שמחת תורה" תשל"ה, הנוגע בעניני יסוד רבים במשולש היחסים של "ישראל, אורייתא וקודשא בריך הוא". **פרק א** מרחיב שבשמחת תורה ישראל **משמחים את התורה** – תוך הסברת ענין השמחה, ונגיעה ביחס **בין הלוחות הראשונים ללוחות השניים** – כשעיקרו השאלות מדוע צריכה התורה שישמחו אותה, וכיצד ישראל, נשמות בגופים, משמחים את התורה על ידי **קפיצות וריקודים**. **פרק ב** הוא מהלך שלם של מענה, שמדגיח את **מעלת ישראל** על המציאות כולה, כולל התורה, המסביר מדוע דווקא בכוחנו לשמח את התורה. מעבר ל**מעלת הנשמות** בשרשן, למעלה-מעלה מהתורה, דווקא ירידתן לגוף והפיכתן ל**נפרדות** מאפשרת להן עבודה של **אור חוזר** המחברת את התורה לקב"ה ומשמחת אותה. מעלת הנשמות הזו מתגלה דווקא בשמחה תורה, שעיקר ענינה "מנהג ישראל תורה" (בדרך של אור-חוזר, מלמטה למעלה) בהקפות, קפיצות וריקודים. ימי המועד, שנתנו על מנת לעסוק בתורה, הם הזדמנות-פז ללמוד בעומק את המאמר השלם ולהתכונן כדבעי לשמחת תורה.

שמבואר במאמרי רבותינו נשיאינו², דפירוש הפשוט דשמחת תורה היינו שישראל שמחים עם התורה, אמנם אנו רואים בפשטות דכשאדם

הנ"ל עטר"ת [סה"מ עטר"ת ע"א ואילך]. לכמה ענינים שבהמאמר – ראה גם ד"ה הנ"ל תשי"ב [סה"מ תשי"א-תשי"ג ע"א 114 ואילך]. ד"ה הנ"ל תשח"י [סה"מ תשי"ד-תשי"ט ע"א 285 ואילך].

2 מאמרים שבהערה הקודמת. ועוד.

א. מדוע אנו צריכים לשמח את התורה?

שמחת התורה וישראל

להבין ענין שמחת תורה¹, הנה ידוע מה

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאיל גלעד. לא מוגה. שמח"ת תשפ"א – כפ"ח.

1 מאמר זה מיוסד על ד"ה להבין ענין שמח"ת תש"ה [סה"מ תש"ה ס"ע 68 ואילך], שהוא מיוסד על ד"ה

לכך התייחסות בהמשך.

התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה, ויוצא שיש כאן קשר מיוחד של שמחת תורה לשם הוי', שהוא בסוד "שנים שהם ארבעה"¹ ("ביה [שם של שתי אותיות] הוי' [של שם ארבע אותיות])²). השמחים כאן הם ישראל והתורה – ישראל הם המלכות (כנסת ישראל), ה תתאה שבשם, והתורה היא החכמה ("אורייתא מחכמה נפקת"³), י שבשם. מכיון שכל שמחה היא במשהו וכל שמחה מתבטאת בהתפשטות לשמח אחרים, כשישראל והתורה (שנים) שמחים יש ארבע מדרגות – שמחת ישראל בעצמם (ה תתאה), מה שישראל משמחים את התורה (1), שמחת התורה בעצמה (י) ומה שהתורה משמחת את ישראל (ה עילאה).

חכמה ושמחה

ולכאורה צריך להבין איך אפשר לומר שהתורה צריכה להשמחה שמוסיף בה האדם, והרי התורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ומאחר שיש בה ענין החכמה ורצון הרי מובן שיש בה גם ענין השמחה, ולפי זה אינו מובן מדוע צריך לשמח את התורה.

את המשפט הזה צריך להסביר – מדוע העובדה שהתורה היא חכמתו ורצונו של ה' אומרת שיש בה גם ענין השמחה? הרי, כמו שכבר למדנו, חכמה היא בטול ("ראשית הגילוי", "חיויה") ובינה היא שמחה ("ראשית המציאות", "גרמוהי") – אלו ענינים שונים ואפילו הפוכים.

אכן, חכמה (בטול) ובינה (שמחה) הן "תרין

רוקד בשמח"ת יחד עם התורה, הרי ממילא רוקדת גם התורה, ויתירה מזו שעיקר הרקידה הוא בהספר תורה, והאדם הרוקד נעשה רגלים של הספר תורה³,

כשרואים יהודי רוקד בהקפות, בעצם רואים ספר תורה רוקד – ספר התורה הוא הגוף, הלב בו נמצאת השמחה, והיהודי הרוקד הוא הרגלים שהספר צריך בשביל לרקוד.

וזהו פירוש שמח"ת שישראל משמחים את

התורה.

הרבה פעמים כתוב ש"שמחת תורה" היינו השמחה שלנו בתורה והשמחה של התורה בנו⁴. כאן לא כתוב בדיוק כך – לא כתוב שהתורה שמחה בנו, אלא שאנחנו משמחים אותה, אך לא מפורש במה התורה שמחה. בכל אופן, העיקר הוא להבין ששמחה היא תמיד במשהו אחר. שמחה היא פנימיות הבינה², ובינה היא כבר "ראשית המציאות"³, היא שרש הכלים ("גרמוהי"¹) – יש שם כבר מציאות של משהו נוסף, יש' שבו השמחה (בניגוד לבטול של החכמה). אפילו בשרש הכי גבוה, "שעשועי המלך בעצמותו"⁵ – לפני שיש זולת, לכאורה – המלך שמח ומשתעשע במשהו, בעצמותו. יתר על כן, מכיון שהשמחה היא במשהו – התפשטות אל החוץ – שמחה אמיתית מתבטאת בכך שמי שמח רוצה לשמח גם את זולתו. חייב להיות כך – מי שבאמת שמח, רוצה לשתף גם אחרים בשמחה.

[שאלה: מה פירוש לשמח את התורה? התורה אינה איש ששמח...] שאלה טובה. תהיה

3 ספר השיחות תש"ד ע' 36.

א מאור עינים פרשת אמור ד"ה "ואח"ז הוא יה"כ"; שפת אמת סוכות תרל"ט ד"ה "ביום השמיני". ועוד רבים. ראה לקו"ד ליקוט ג אות ד.

ב קהלת יעקב ערך 'שמחה' אות ב. ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"ג (וביאורו בשיעורים בסוד ה' ח"ג); אל עולם הקבלה פ"ז; ספר הנפש פ"ו.

ג שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' קסג.

ד הקדמת תקו"ז ג. ב. ראה ע"ח שמ"ב (דרושי אבי"ע) פ"ה; לקו"ת שה"ש לט, ג; סה"מ תש"ח עמ' 161.

ה ראה עמק המלך ש"א.

1 ע"פ זהר ח"א פד, א; צב, ב; ח"ב פח, ב; ח"ג יג, ב. מובא בהקדמת הרמב"ן לפירושו על התורה. וראה גם יונת אלם פכ"ט. ובכ"מ.

2 שבועות פ"א מ"א.

ח ישעיה כו, ד.

ט זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

י ראה ע"ח שמ"ב (דרושי אבי"ע) פ"א. ומבואר בכ"מ בחסדות.

השמחה קיימת אצל כל אדם בפנימיות. העבודה היא רק לגלות אותה, להוציא אותה לחירות

היתה התורה במעלה הכי עליונה, ובאופן דכפלים לתושי^א, ואז היתה נתינת התורה בשמחה ובלבב שלם, דהיינו בין מצד המשפיע שהנתינה היתה בשמחה, ובין מצד המקבל שהראה שהוא שמח מקבלת התורה (חסר קצת).

הדגש כאן הוא הוא שיעקר השמחה הוא בלוחות השניים. באמת, למה לא עושים שמחת תורה בשבועות, "זמן מתן תורתנו"? הרי גם בו היתה שמחה, כנ"ל (שמחת כלה המיטהרת לחתנה^ט – "תאר כלה מאד נתעלה"^כ – "ביום חתונתו"^{כא}). למה מחכים לאחרי לוחות שניים? יש כאן ווארט מחודש – שדווקא נתינת הלוחות השניים היתה "בשמחה ובלבב שלם", מה שלא היה בלוחות הראשונים. למה בלוחות הראשונים לא היתה שמחה שלמה "בין מצד המשפיע... ובין מצד המקבל"?

הקב"ה הוא חכם, הוא רואה את הנולד, והוא ראה מה יהיה תוך ארבעים יום – ולכן לא היתה שמחה שלמה ("בלבב שלם") מצד המשפיע. ומה מצדנו? כנראה גם אנחנו חכמים והבנו מה יקרה... עוד יותר פשוט, בלוחות הראשונים היה צורך ב"כפה עליהם הר כגיגית כו"^{כב}, ממילא השמחה לא היתה "בלבב שלם", וכל עוד שהשמחה היא לא "בלבב שלם" היא לא מתגלה כלפי חוץ כדבעי. חוץ מחוסר השמחה מצד המקבלים כשיש כפיה, כפשוט, ממד הכפיה הוא גם סבה לחוסר שמחה מצד המשפיע (שצריך לכפות את רצונו על עמו). בעומק, יש קשר בין השבירה תוך ארבעים יום לבין הכפירה. הכלל הוא שמה שניתן בכפיה לא עתיד להשאר, הוא צפוי בוודאות להגיע למשבר.

ריעין דלא מתפרשין לעלמין^א. באותיות של קבלה, אבא עילאה כולל גם את אמא עילאה, "הבן בחכמה"^ב. לכן, יחד עם החכמה של ה' יש גם שמחה. כך, "לכולי עלמא בשבת נתנה תורה לישראל"^ג – שבת היא

מוחין דאבא, חכמה, ועיקר התורה הוא חכמה, "אורייתא מחכמה נפקת" – אך על שבת נאמר גם "וביום שמחתכם" – אלו שבתות^ד. נמצא שישנה התכללות של שמחה (מוחין דאמא, בינה) בחכמה (בטול במציאות), והיינו השמחה הגדולה שהיתה (יחד עם היראה-עילאה) בעת מתן תורה לישראל.

השאלה היא רק עד כמה השמחה בהתגלות – האם היא כלולה בחכמה, או שהיא עומדת בפני עצמה. נלמד מכאן שבכלל השמחה קיימת אצל כל אדם בפנימיות (חכמה) – העבודה היא רק לגלות אותה (בסוד "ועבד הלוי הוא"^ה – בינה^ו – עבודת הלויים "לארמא קלא"^ז בשמחה). לכן השמחה-הבינה נקראת גם "עלמא דחירו"^ח – יש שמחה בפנימיות, וצריך להוציא אותה לחירות, לשחרר-לגלות אותה.

שיא השמחה – בלוחות השניים

ובפרט לפי הביאור הידוע בהטעם לזה ששמחת'ת הוא דוקא לאחר יום הכיפורים^א, שהוא היום שבו ניתנו הלוחות האחרונות^ב, שאז

יא ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.
יב ספר יצירה פ"א מ"ד.
יג שבת פו, ג.
יד ספרי בהעלותך פ"ט.
טו במדבר יח, כג.
טז זהר ח"א קנד, ב.
יז זהר ח"ג לט, א"ב.
יח זהר ח"ב קפו, א.

6 איוב יא, ו. שמו"ר פמ"ו, א. וראה מאמרים שבהערה 4.
יט ראה זהר ח"ג צח, א"ב.
כ מתוך פיוט "אז שש מאות" למוסף של חג השבועות.
כא שה"ש ג, יא. וכדרשת חז"ל (תענית כו, ב) – "זה מתן תורה".
כב שבת פח, א.

4 ראה אורה"ת שמע"צ ע' איתשעט ואילך. רד"ה ביום השמע"צ בשה"מ: עזרת ס"ע ל. תרפ"ז ע' לו. תרצ"ו ע' 41. תרצ"ז ע' 179. תרצ"ט ע' 60. תש"ו ע' 34. תש"מ [סה"מ מלוקט ח"א ע' שסג], לקו"ש ח"ד ע' 156 ואילך.
5 תענית כו, ב במשנה [ובפרש"י]. גמרא שם ל, ב.

שמחת התורה – נשמות המלובשים בגופים

גם צריך להבין מה שאומרים שדוקא ישראל הם המשמחים את התורה, שדוקא ישראל הם יכולים לפעול ענין השמחה בתורה. והדיוק בזה הוא, שזה יכולים לפעול דוקא נשמות למטה המלובשים בגוף, דהיינו לא על ידי הנשמות איך שהם למעלה ואפילו לא על ידי הנשמות כמו שהם למטה – אלא שהם טרודים בעניני הנשמה,

הרבי מדגיש שאת התורה לא יכולים לשמח מלאכים, ואפילו לא נשמות כפי שהן למעלה וגם לא נשמות שנמצאות למטה אבל טרודות בעניני הנשמה. בדרך כלל אומרים טרדה על מי שטרוד בעניני הגוף – כאן אומר הפוך, שיש מי שחי בגוף אבל טרוד בעניני הנשמה, כל היום חושב על תפלה ותורה ושוכח מהגוף. המחשה לכך היא המעלה הכי עליונה של צום, כפי שמסביר רבי אייזיק מהומיל^{כז} – שאדם כה שקוע באלקות עד שהוא שוכח לאכול. זו מעלה גדולה, אך כתוב כאן שמי שנמצא במדרגה הזו – כמו רבי אייזיק מהומיל – לא יכול לשמח את התורה...

כ"א דוקא ע"י הנשמה כפי שהיא מלובשת בעניני הגוף, ודוקא ע"י ענינים גשמיים,

בשביל לשמח את התורה לא מספיק שהנשמה תהיה בגוף אבל תשאר טרודה בענינים רוחניים – היא צריכה להיות מלובשת בעניני הגוף. כלומר, נשמה שחשה כבולה לגוף – אדם שלא יכול לשכוח לאכול, כי הוא מרגיש עד כמה הוא צריך לאכול וכו'. מדוע דווקא זו השמחה של התורה?

אמרנו ששמחה תלויה בזולת, שמחה במשהו, ואם נחدد יותר – שמחה תלויה בריחוק, בכך שמשהו שהיה נפרד ורחוק מתקרב. כך, אפשר להסביר את הפסוק "נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח"^{כח} – על פי פשט החתן משמח רק שנה אחת משום שרק בשנה

זהו כלל גדול גם בחינוך – כל מה שיש בו ממד של כפיה עתיד להגיע למשבר (ולעתים גם גרוע מכך, לשבירה ממש, כמו במתן תורה – שבירת הלוחות הראשונים).

לכאורה, מכיון שה' ידע מה יהיה – מדוע הוא נתן התורה בכפיה? כי הוא 'עוד יותר חכם' – הוא ראה שבעקבות החטא תהיה תשובה (שהיא תכלית החטא, "להורות תשובה"^{כט})

ובעקבות התשובה נזכה לנתינה שניה של התורה, במעלה עוד יותר עליונה. אחרי החטא והתשובה באה סליחה – "סלחתי כדברך"^{לד} – ועם הסליחה באה גם שמחה, שמחה גלויה "בלבב שלם" (השרשים **סלח** ו**שמח** מתחלפים – **ס** ו**ש** שמאלית נחשבות זהות להרבה ענינים והאותיות **ל** ו**מ** הן עוקבות ומתחלפות, גם בחילוף **למנד**).

אם כן, אחרי המעלה של יום כיפור – עם כל השמחה שבמתן לוחות שניים והשמחה שבסליחה (שמחה שמופיעה בגילוי כבר במוצאי יום כיפור, בו יוצאת בת קול "לך אכול בשמחה לחמך וגו'"^{לה} ומאחלים גוט יום טוב^{לו}) – איזו שמחה נוספת צריכים להוסיף בתורה? זו השאלה כאן: **ולאחר הפלאה זו אומרים שכל זה אינו מספיק, ועדיין צריך לשמח התורה בשמחת תורה.**

כג ע"פ ע"ז ד, ביה, א.

כד במדבר יד, כ.

כה קהלת ט, ז. ראה במדבר רבה יז, ב.

כו ספר המנהגים מנהגי חב"ד עמ' 59. וכן מבואר בשו"ע

אדה"ז סוף סימן תרכג.

כז חנה אריאל פרשת צו.

כח דברים כד, ה.

ה' ידע מה יהיה
– מדוע הוא נתן
התורה בכפיה?
כי הוא 'עוד יותר
חכם' – הוא
ראה שבעקבות
החטא תהיה
תשובה ובעקבות
התשובה נזכה
לנתינה שניה של
התורה, במעלה
עוד יותר עליונה

בסדר התפשטות השמחה – חדוה-גילה-שמחה-ששון^ל). החיבור של עז וחדוה מתחיל כבר מראש השנה – "חדות הוי' היא מעוזם"^{לא}.

והן מצד המטה שהם ישראל, דדוקא כשהנשמה מלובשת בעניני הגוף, ודוקא על ידי הריקוד – שהוא פעולת הרגלים [בחנית עקב שבנשמה], יכולים לפעול ענין השמחה בתורה, כי דוקא ברגלים תלוי ענין הקפיצה וריקוד. התוספת כאן מחדדת מדוע הדיוק הוא שדווקא נשמות המלובשות בעניני הגוף משמחות את התורה. אם היו משמחים

את התורה על ידי לימוד – זהו בעיקר ענין של הנשמה. אבל השמחה מתבטאת בעיקר בריקודים, "מצות היום דשמחת תורה" (מושג שעוד יוזכר לקמן) – כשהנשמות המלובשות בגופים הופכות לרגליים, גשמיות, המאפשרות לתורה לרקוד. בנשמה גופא הרגל היינו חלק הנשמה המלובש בגוף, העקב שבנשמה, כידוע שיש בנשמה בחינת ראש (ישראל, אותיות לי-ראש^{לב}) ובחינת עקב (יעקב, אותיות יעקב^{לג}) – החלק שנשאר למעלה והחלק שמתלבש למטה^{לד}.

כשחושבים על שרש רקד אפשר היה לפרש שכולו בראש – ראש קדקד – אבל "דוקא ברגלים תלוי ענין הקפיצה וריקוד", לכן צריך לפרש שהר של ריקוד היא לשון רגל (וכנודע שמקור הרגלים בגלגלת, המתחלקת לרגל-רגל בסוד "בקע [אותיות עקב] לגלגלת"^{לה} – צריך

ל ראה התועודות שמחת בית השואבה אור ל"ז תשרי תשי"פ (ח"ב). נדפס בגליון פרשת נח תש"פ. ובכ"מ.

לא נחמיה ח. י.

לב ספר הליקוטים וישב. ובכ"מ.

לג תקו"ז תקון סט (קובי, א).

לד ראה לקו"ת דרושים לר"ה סב, ג וש"נ. ובכ"מ.

לה שמות לח, כו.

רק בשנה

הראשונה

עדיין מורגשת
השמחה בקירוב
שלאחר הריחוק
והנפרדות.
בהמשך החתן
כבר לא יכול
לשמח את אשתו,
למעליותא, משום
שהם כבר נעשים
אחד ושוב אין את
השמחה שתלויה
בריחוק

הראשונה עדיין מורגשת השמחה בקירוב שלאחר הריחוק והנפרדות. בהמשך החתן כבר לא יכול לשמח את אשתו, למעליותא, משום שהם כבר נעשים אחד ושוב אין את השמחה שתלויה בריחוק.

הרבי מסתייג שלא מדובר כאן במישהו שמתמסר לגוף, אלא מישהו שצריך את הגוף ואת עניניו וחושב עליו – אבל בסופו של דבר הנשמה אצלו מנהיגה בפועל את הענינים, והוא המסוגל לשמח את התורה:

[אלא דהיינו דוקא על ידי זה וואס די נשמה פירט אָן מיט די ענינים]. דוקא על ידי זה פועלים ענין השמחה בתורה,

וזהו מצות היום דשמח"ת, לשמח התורה על ידי נשמות ישראל כפי שהם מלובשים בעניני הגוף.

פעולת הרגלים

אם כן, מסכם הרבי, יש כאן שאלה כפולה – מדוע צריך לשמח את התורה ומדוע דווקא ישראל, כנשמות המלובשות בגופים, משמחים את התורה:

ולכאורה הענין צריך ביאור, הן מצד התורה שהיא חכמתו ורצונו ית', ואם כן מאחר שעוז וחדוה במקומו⁸, מדוע צריך עדיין לשמח את התורה.

הרבי מוסיף כאן פסוק מפורש שמסביר עוד את האמור לעיל, שהתורה הוא חכמתו של הקב"ה וממילא יש עמה גם שמחה – "עז וחדוה במקומו". העז שייך לחכמה, כמאמר הפסוק "החכמה תעז לחכם"^ט, והחדוה היא הנקודה החדה והראשונית של השמחה (כנודע

7 ראה ספר השיחות תש"ג ע' 8. תש"ה ע' 58.

8 דברי הימים א טז, כז.

כט קהלת ז, יט.

השמחה למשך כל השנה כולה.

הרבי אומר כאן כלל גדול על תהליך העבודה בחדש תשרי, החדש הכללי – ראש השנה הוא מקור של יראת שמים וקבלת עול לכל השנה, יום כיפור הוא מקור התשובה לכל השנה ו"זמן שמחתנו" (סוכות, ופרט שמחת תורה) הוא מקור השמחה לכל השנה. יש כאן מבנה פשוט של הכנעה־הבדלה־המתקה: קבלת עול היא הכנעה, כפשוט. תשובה – חרטה על העבר וקבלה על העתיד, שינוי גמור מהמצב הנוכחי – היא הבדלה. שמחה בכלל, ובפרט שמחה פורצת גדר של זמן שמחתנו היא המתקה, כמובן.

ככלל, היחס בין המקור של כל אחת מן העבודות בחדש תשרי לבין אותה עבודה בכל השנה כולה הוא האם העבודה הזו היא העיקר או הליווי לענין אחר. במשך כל השנה העבודות הללו מלוות את הענין העיקרי – צריך לעבוד את ה' מתוך קבלת עול, מתוך תשובה ובשמחה, אבל הדגש אינו עליהן אלא על העבודה של כל יום. לעומת זאת במקור, בחדש תשרי, קבלת עול, תשובה ושמחה בפני עצמן הן העבודה הנדרשת: וההפרש שיש בין עבודת השמחה שבשמחת, לעבודת השמחה שבכל השנה, שבכל השנה השמחה איננה עיקר עבודת האדם, ורק שבפנימיות יש בה גם ענין השמחה, מה שאין כן בשמחת תורה הנה זהו עיקר העבודה – שמחת התורה. וכמו שהוא בענין הקבלת עול, שבראש השנה עיקר העבודה הוא בקבלת עול, דאז הוא הזמן דתמליכוני עליכם¹¹, מה שאין כן במשך כל השנה, הרי אף שענין הקבלת עול הוא יסוד ועיקר ושרש העבודה¹², מכל מקום עצם העבודה הוא בענין כל יומא ויומא עביד עבידת¹³, ועל דרך זה הוא גם בשמחת וכנ"ל].

"וישמחו בך מקדשי שמך"

אחרי הקדמה זו מגיעה השאלה על הנוסח

לבקוע את ה־ת של גלגלת ל־דר ואז יוצאות שתי רגלים¹⁴) ו־רקד היינו עלית הרגל מעל הקדקה, מה שמתבטא ב'קוּלְע' של שמחת תורה.

החדש הכללי

כדי להרחיב את השאלה בנוגע לכח של ישראל בכלל מעיין הרבי בנוסח תפלת יום טוב – "וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך": והנה על דרך זה אומרים גם לגבי כל השנה, שישראל נקראים מקדשי שמך, וכמ"ש¹⁵ וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך, דהפירוש בזה הוא, דבתחלה הם מקדשי שמך, וזה פועל בהם ענין השמחה – וישמחו בך

ידוע, כפי שהוא יביא במאמר לקמן, שגם ב"בך" – "וישמחו בך" – יש שני פירושים: "בך" בעצמותך ו"בך" הרומז ל־כב אותיות התורה.

לפני השאלה העיקרית, הרבי מסביר בסוגריים אודות ההבדל בין השמחה בעבודת ה' כל השנה, מה שתמיד צריך להיות "עבדו את הוי' בשמחה", לעבודת השמחה המיוחדת בשמחה תורה (כמו שמבואר אצלנו גם בסוד ה' ליראיו בשער "עבדו את הוי' בשמחה"):

[אמנם החילוק בין כל השנה לשמחת הוא, דעיקר עבודה זו הוא בשמחת, ומשם לוקחים זה למשך כל השנה כולה. וכמו שהוא בכל עניני תשרי, דחודש תשרי הוא חודש כללי, וממנו נמשכים כל הענינים למשך כל השנה¹⁶, דענין היראת שמים וקבלת עול הוא בעיקר בראש השנה, ומשם לוקחים זה למשך כל השנה, וענין התשובה הוא בעיקר ביום הכיפורים, וממנו נמשך לכל השנה כולה, וענין השמחה הוא בעיקר בזמן שמחתנו, ובפרט בשמחת, וממנו לוקחים ענין

לו' אהב ישראל, דרוש לפסח; בית היין מאמרי חדש ניסן ד"ה "או ירמז". וראה הקדמת שכ"נה ביניהם הערה יט. ובכ"מ.

9 נוסח ברכת היום דיו"ט. וראה תו"א ויחי מו, ב ואילך. לקו"ת שה"ש כו, א. מאמרים דלקמן הערה 28.

10 ראה אוה"ת סוכות ע' א'תשנו. ברכה ע' א'תתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעח. תש"ב ע' 49. ועוד.

11 ר"ה טז, א; לד, ב.

12 תניא רפמ"א.

13 לשון הזהר – ח"ג צד, ב.

ראש השנה הוא מקור של יראת שמים וקבלת עול לכל השנה, יום כיפור הוא מקור התשובה לכל השנה ו"זמן שמחתנו" (סוכות), ופרט שמחת תורה) הוא מקור השמחה לכל השנה

תש"ה¹⁷], על פי מה שתרגם יונתן¹⁸ כל דא בגין אבהתכון צדיקייא דאתקרי שמי עליהון, וזהו כל הנקרא בשמי, שנשמות ישראל הן למעלה מהשם, אלא שהן נקראות בשם – שמי המיוחד בי, כי כל מציאות השם הוא בשביל הזולת, וישראל מצד עצמם הם למעלה מהשם, אלא שהם נקראים בשם. וזהו מקדשי שמך דמאחר שישראל הם למעלה מהשם, לכן הם יכולים להמשיך ענין הקדושה בהשם.

והנה זה שאומר כל הנקרא

בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, הרי שמי המוזכר כאן הוא נעלה [לא רק מבחינת עשיתיו, אלא] אפילו מבחינת כבודי,

הוא מחלק כאן את הפסוק ש"כל הנקרא בשמי" הוא למעלה מכל שאר התארים בפסוק – "ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". "כל הנקרא בשמי" הוא ישראל. באותיות של קבלה, "כל" הוא כינוי ספירת היסוד^{לח} ("כי כל בשמים ובארץ"^{לט}) ה"צדיק יסוד עולם"^מ, דהיינו שרש ישראל, ואותו "כל" הוא "הנקרא" הנמשך מלמעלה למטה "בשמי"^{מא}, ספירת המלכות – "שם כבוד מלכותו" של השי"ת. כפי שישנם יסוד ומלכות דאצילות, ישנם גם יסוד ומלכות דא"ק שמעל לאצילות, כאשר המלכות דא"ק, בחינת שם, היא השרש הכולל את כל שם הוי' של עולם האצילות, וכך למעלה בקדש עד לאוא"ס שלפני הצמצום הראשון וכו', וכמו שיתבאר בסמוך.

של "מקדשי שמך":

וגם בזה צריך להבין, דמאחר ושמך הוא ענין שמי המיוחד בי, דשם זה הוא קדוש מצד עצמו, וכמו שאומרים אתה קדוש ושמך קדוש, הרי אינו דומה הקדושה דאתה קדוש להקדושה דשמך קדוש, דלכן מחלקים ביניהם ואומרים ב' פעמים קדוש [ואין אומרים אתה ושמך קדוש], אם כן איך פועלים ישראל – מקדשי שמך, שתהי' הקדושה דשמך קדוש באותו האופן דאתה קדוש¹⁴.

הרבי מושה את השאלה איך ישראל משמחים את התורה לשאלה איך ישראל מקדשים את השם – ולא 'סתם' שם, אלא "שמך", השם המיוחד של ה' ("שמי המיוחד בי"). מההשוואה משמע שהשם ("שמך") הוא התורה, כפי שאכן כתוב ש"כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה" והמשיח יגלה שהתורה כולה היא שם קדוש אחד רצוף¹⁵. אפשר גם להסביר שאלה שתי מדרגות (כפי ששמענו בהמשך) – ש"שמך" הוא למעלה מהתורה (סתם). בכל אופן, ישראל הם "מקדשי שמך", הם מעל השם העצמי שלמעלה מהצמצום, וצריך להבין זאת.

ב. מעלת ישראל על התורה "כל הנקרא בשמי"

וביאור הענין¹⁵, דהנה כתיב¹⁶ כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ונתבאר במאמר דויהי בשלשים שנה [שמח"ת בסעודה

17 הנ"ל הערה 1.

18 ישע"י עה"פ.

לח ראה זהר ח"ב קטז, א. ובריוי מקומות.

לט דברי הימים א' כט, יא.

מ משלי י, כה.

מא בכל מקום, יחוד כל שם הוא סוד שמן = יה פעמים הוי', וד"ל.

14 ראה מאמרים שבהערה 4.

15 ראה רשימות חוברת קנא (רשימה מיד' מנ"א תש"א); אמונה ומודעות עמ' כז הערה ה. ובכ"מ (ע"פ זהר ח"ג רסה, ב; הקדמת הרמב"ן בפירושו על התורה).

16 בהבא לקמן ראה בהנסמן לעיל הערה 1.

17 ישע"י מג, ז.

מדרגות של שם הוי'

מהו "שמי" הנעלה "אפילו מבחי' כבודי"? וזהו שם הוי' שהוא שמי המיוחד בי, די'ש בו ד' אותיות, שהם כנגד ד' העולמות אצילות בריאה יצירה עשי'¹⁹, שהם גם הד' אותיות דשם הוי' שבאצילות גופא²⁰, וכדאיתא בתקו'²¹ דאבא עילאה מקנן באצילות ואימא עילאה מקנא בבריאה²², דד' אותיות דשם הוי' שבאצילות גופא²⁰, הנה יו"ד הוא בספירת החכמה, ה' ראשונה בספירת הבינה, ו' בז"א, וה' אחרונה בספירת המלכות. דכמו שהתורה כללות ופרטות נאמרה²³, כמו כן הוא בהד' אותיות דשם הוי', דבכללות הם כנגד הד' עולמות דאבי"ע, ובפרטיות ישנם בכל עולם. וזהו גם כללות הביאור במה שהאדם נמצא בעולם העשי', ופועל גם בעולם האצילות וגם בכללות סדר ההשתלשלות שלמעלה מעולם האצילות, מאחר שבאצילות גופא ישנם הד' אותיות דשם הוי', שהם הם הד' אותיות דשם הוי' הכוללים את כל סדר ההשתלשלות דאצילות בריאה יצירה עשי'.

ובאמת הנה גם לפני כל סדר ההשתלשלות, דהיינו לפני הצמצום, גם שם יש שם הוי', ואדרבה שם הוא עיקר שמי המיוחד בי, וכדאיתא בפדר"א²⁴ דעד שלא נברא העולם ה' הוא ושמו בלבד, הרי שגם שם יש ענין השם, ובמקום אחר²⁵ איתא דכמו כן [כמו "עד שלא נברא" כך] עד שלא נאצל אצילות העליון כו', דהיינו²⁶ שאפילו קודם אצילות הכללית שלפני הצמצום, הנה גם שם יש

ענין השם, דגם זה נכלל בה' הוא ושמו – אלא שהוא באופן דבלבד. וזהו ענין הרצון שבעצמותו ית' שקאי על ענין האור, ועד שיה' מזה אור השייך שממנו יה' גילוי לזולתו, שמזה נמשך אחר כך סדר ההשתלשלות דד' האותיות י' ה' ראשונה ו' ה' אחרונה, דבכל המשכה וגילוי ישנם ד' אותיות אלו, ושמזה נשתלשל ויורד לעולם הזה התחתון. הוא מונה כאן בעצם חמש מדרגות של שם הוי'. אולי המנין הוא לא בדווקא, הוא לא אומר שיש דווקא אותן, ואדרבא, הוא אומר שיש שם הוי' בכל עולם (ועל דרך זה בכל פרצוף שבכל עולם וכו' עד התכללות אין סופית) – אבל בפועל הוא מתייחס לחמש מדרגות, שבכל אחת מהן יש ייחוד מיוחד. שלש מדרגות הן לאחר הצמצום – שם הוי' שבאצילות, שם הוי' שכולל את כל אבי"ע ושם הוי' שבעולם העשיה (בו נמצא האדם). שתי הן מדרגות לפני הצמצום, "אצילות הכללית שלפני הצמצום" ו"שמי המיוחד בי" (שעוד לפני האור ששייך שיהיה ממנו גילוי לזולת). חמש המדרגות הללו הן בעצמן כנגד אותיות שם הוי' ב"ה עם קוצו של י' – שלש המדרגות שלאחר הצמצום הן כנגד בי"ע, כאשר עולם האצילות הפרטי כאן הוא בעצם הבריאה, עולם האצילות הוא האצילות דכללות שלפני הצמצום ו"שמי המיוחד בי" הוא קוצו של י':

קוצו של י'	שמי המיוחד בי
י'	אצילות דכללות
ה'	אצילות
ו'	אבי"ע
ה'	עשיה

ועל זה אמרו כל הנקרא בשמי, דכל ענינים אלו עם כל ההפלאות שבהם אינם אלא בחי' שם, דאינם חשובים לגבי עצמותו ומהותו ית', שאינו צריך לשם כלל, דכל שם ענינו אור והמשכה.

לכל גילוי קודמת המלכה בנשמות ישראל

ועל דרך זה הוא גם בענין כל הנקרא בשמי, שהם נשמות ישראל כנ"ל, שהם עצמם געלים

19 ראה עץ חיים שער מב פ"א. ועוד.

20 ראה עץ חיים שם פ"א יב. שם שער ג פ"א. שערי קדושה להרח"ו ח"ג ש"א. אגרת התשובה פ"ד.

21 כ"ה בשם התקו"ז בסה"מ תרנ"ה ע' רכג; תש"ח ע' 81 [ראה תקו"ז שבהערה הבאה]. וראה רמ"ז לזח"ב רכ, ב. תו"א עה, א. ובכ"מ. סה"מ תש"ג ע' 133 ובהערה שם.

22 תקו"ז תיקון ו' בסופו.

23 ראה חגיגה ו, סע"א. סוטה לו, ב.

24 פרק ג.

25 עבודת הקודש חלק היחוד פרק ב.

26 ראה ד"ה צאינה וראינה תרנ"ד [סה"מ תרנ"ד ע' רחצ ואילך]. ספר הערכים חב"ד ח"ד ע' תמא. שם ע' תמא. ושי"ג.

תיתי" (so what?) – זה לא משנה, כי עוד לפני כן, לפני כל הבריאה, יש צדיקים שמתכננים כל מה שקורה בעולם.

וזה הביא ההחלטה שיהי' הענין דשמי המיוחד בי, עד שמזה נמשך הענין דהלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה לקנות לו שם²⁸, שזהו המהלך שבין רקיע לארץ, דהיינו ההמשכה לעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו.

ה' הלך לקנות לו שם – זה מה שחסר לנו... מומחיות בפרסום, לדעת איך קונים שם. [תגובה: אנחנו מתקדמים, זה פשוט לוקח גם לנו תק שנה...] יש לך תירוצים, אבל האמת היא שכבר עברו חמש מאות שנים – אנחנו, אני ואתה וכל החבר'ה, כבר היינו פה קודם...

וזהו שאומרים ישראל מקדשי שמך דכל ענין השם הרי זה ענין רצוני, וישראל הם למעלה מענין

השם וממשיכים קדושה בהשם [חסר קצת].

התורה מחוברת וישראל נפרדים

ואף על פי שהנשמה כשיוודת למטה ומתלבשת בגוף הרי היא מציאות נפרד

הרבי מתחיל להסביר שגם כאשר הנשמה יורדת למטה ונעשית מציאות נפרדת, בשונה משרשה הנעלה שתואר עד כה, היא נותרת נעלית מעל "שמך" ומעל התורה, מקדשת ומשמחת אותם. בתוך כך הוא מסביר, במאמר מוסגר, את החילוק בין הנשמה (שיוודת ונפרדת) לתורה (שנותרת מחוברת גם כשהיא יורדת):

[דהנה לגבי התורה נאמר הלוא כה דברי

היום מדברים

על כל מיני קונספירציות, כאילו יש חבורה שמתכננת מראש את כל שקורה בעולם – שמנהלת את העולם. זה לא נכון. ובעצם, גם אם זה נכון, "מהיכי תיתי" – (so what?) זה לא משנה, כי עוד לפני כן, לפני כל הבריאה, יש צדיקים שמתכננים כל מה שקורה בעולם

יותר מהשם, גם מהשם איך שהוא בתכלית העילוי, וכנ"ל בענין הוא ושמו בלבד, הנה נשמות ישראל הם נעלים יותר גם מתכלית העילוי דבזה.

והראי' לזה, שהרי כל אור והמשכה אין זה באופן הכרחי מלמעלה ח"ו, כ"א בבחירה רצונית,

זו נקודה שחוזרת הרבה בחסידות. אמנם משתמשים בשמש כמשל לה' – "שמש ומגן הוי' אלהים"^{מב} – אך בעוד שהשמש מוגדרת בהיותה מאור, והאור מאיר ממנה לא בצורה רצונית, הרי שה' אינו מוגדר ולא מוכרח בשום דבר, וכל גילוי ממנו הוא רצוני. הגילוי הרצוני, כמו שמסביר כאן הרבי, תלוי בנשמות ישראל:

ומזה מובן שכדי שיהי' הרצון להאיר, צריך להיות לפני זה ההחלטה על זה שבאה על

ידי ההמלכה אם להאיר, והרי אמרו רז"ל²⁷ במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, הרי שבכל מקום שצריך להיות המלכה על זה, כבר קדמו לזה נשמות ישראל, דאתם היתה ההמלכה אם תהי' הארה והמשכה זו.

מי מתכנן כל מה שיהיה בעולם? עם מי ה' מתייעץ על כל דבר? עם נשמותיהן של צדיקים, "ועמך כלם צדיקים"^{מג}. היום מדברים על כל מיני קונספירציות, כאילו יש חבורה שמתכננת מראש את כל שקורה בעולם – שמנהלת את העולם. זה לא נכון. ובעצם, גם אם זה נכון, "מהיכי

מב תהלים פד, יב.

27 ראה רות רבה פ"ב, ג. וראה המשך ר"ה תשי"ג [סה"מ תשי"ג ע' 9 ואילך]. ד"ה שיר המעלות וד"ה שובה – תשל"ד. [סה"מ תשל"ד-תשל"ה ע' 1 ואילך]. ובכ"מ.

מג ישעיהו ס, כא.

28 קה"ר פ"ז, א [ב]. וראה אוה"ת שמות ס"ע ל ואילך. סה"מ. תר"ל ע' צט. תרס"ס ע' פו. ונוד.

אמנם הנשמה הרי היא נעשית בבחי' מציאות נפרד על ידי הירידה, ועד שביראת האדם היתה על ידי א' מהנשמה מאמרות שבו נברא העולם, הרי שיש איזה צד השווה בין כל הט' מאמרות למאמר דנעשה אדם³³ ג' שבו נברא האדם. ואף על פי שבביראת האדם נאמר³⁴ ויפח באפיו ג' ומאן דנפח מתוכי נפח³⁵, הרי כאשר הנשמה מתלבשת בגוף, הרי הגוף מעלים ומסתיר על תוכיותו ופנימיותו כו'. וזהו גם מה שנאמר בביראת האדם (לא רק) בצלמנו (אלא גם) כדמותנו³³, כמבואר בכ"מ³⁶].

הרבי מסביר שכמה שהשרש של הנשמה גבוה – היא נעשית נפרדת, האדם נברא במאמר כמו שאר הבריאה. זהו ההבדל בין "צלמנו", המתייחס לנשמה עצמה, כפי שהיא בשרשה, ל"כדמותנו", המתייחס למאמר שהוא צד השווה בין ישראל לשאר הבריאה, המדרגה בה היהודי נעשה נפרד. זהו ההבדל בין התורה לבין יהודי, כמו שמוסבר בעוד מקומות – התורה נשאת מחוברת והנשמה נעשית נפרדת. לכאורה זו מעלה של התורה, אך דווקא בעטיה יש ביהודים כח לשמח את התורה. שהרי, כפי שהוסבר, שמחה באה דווקא מתוך קירוב של משהו נפרד, של זולת – התורה אינה נפרדת והשמחה תלויה דווקא בנשמות שנעשו נפרדות. קודם שאלו – איך אפשר לשמח את התורה? הרי היא לא איש! זו אותה נקודה: התורה לא נעשית נפרדת, במובן הזה היא לא איש. דווקא הנשמות, שכן נעשות נפרדות, כל נשמה נעשית איש לעצמה – יכולות לשמח גם את התורה.

גילוי שמחת תורה – ישראל מעל התורה גם במדרגתה הכי נעלית

מכל מקום נקראו ישראל בשם מקדשי

כאש²⁹, דהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואף על פי שנסעה וירדה בסתר המדרגות כו'³⁰, הרי התורה הזאת לא תהי' מוחלפת, ואפילו כפי שהיא נלמדת על ידי התינוק, דמשמתחיל לדבר אביו מלמדו תורה³¹ צוה לנו משה³², הרי התורה שלומד התינוק היא באותה המדרגה שלפני הירידה.

יש כאן פירוש מיוחד של "זאת התורה לא תהא מוחלפת"^{מד} – לא רק שהתורה שאנחנו מכירים לא תוחלף אף פעם, ח"ו, אלא שמהות התורה לא מוחלפת גם כשהיא יורדת למטה, היא תמיד נשאת בדיוק מה שהיא, חכמתו ורצונו של ה'. כתוב כאן שאפילו כאשר התורה נלמדת על ידי תינוק היא באותה מדרגה כמו לפני הירידה. אפשר גם להגיד שדווקא כאשר התורה נלמדת על ידי התינוק מורגש בה דבר ה', שהרי יש מעלה בלימוד עם תינוקות של בית רבן, שעל הבל פיהם מתקיים העולם.

הדבר הזה הוא היחוד של התורה. תמיד מסבירים שגאון אמיתי בתורה יכול להסביר את הנקודות הכי עמוקות ומסובכות בצורה הכי פשוטה – כך שכל אחד יכול להבין – ועדיין הדברים ישארו עמוקים. זו תופעה שקיימת רק בתורה, לא בחכמות חיצוניות. פרופסור לא יכול להסביר לילד את תיאורית היחסות, או תיאורית הקוואנטים וכיו"ב – הוא אולי יכול לתת דימויים, אבל לא להסביר את הענין ממש, על פי הנוסחאות כו' (בזמנו אמר אחד מגדולי הפיזיקאים שיש רק שני אנשים בעולם שמבינים את תיאורית היחסות – איינשטיין ואני...). כאשר מדען מסביר את התיאוריות בצורה עממית זו בעצם 'עבודה בעינים'. רק בתורה, הדברים הכי עמוקים יכולים להיות מוסברים בצורה פשוטה.

29 ירמ' כג, כט. ברכות כב, א.

30 תניא פרק ד.

31 ברכה לג ד.

32 ה' ת"ת לאדה"ז רפ"א. וש"נ.

מד עיקר האמונה התשיעי ב"ג עיקרי האמונה של הרמב"ם.

33 בראשית א, כו.

34 שם ב, ז.

35 תניא רפ"ב בשם הזהר.

36 ראה גם ד"ה כי חלק הוי' עמו דש"פ האזינו שנה זו (סר"מ תשל"ד-תשל"ה ע' 242).

דרך זה הוא בכל אחד ואחד מישראל, דכל זה הוא באופן גלוי בשמח"ת, שאז התורה היא באופן הכי נעלית.

החידוש של "דוד מחבר אורייתא עם קוב"ה"^{מו} הוא דווקא מכח העובדה שישראל נעשים נפרדים. התורה תמיד מחוברת לה', והיא מאירה ממנו כאור ישר. אבל החידוש הוא דווקא באור החוזר ממה שנעשה נפרד – זהו הכח לחבר את התורה עם הקב"ה (את "שמך" עם "אתה"). לכן לא כתוב שמשא רבינו – שהוא בטול, מוריד את התורה מלמעלה – מחבר את התורה של מעלה בקוב"ה. זו דווקא המעלה של דוד המלך, האושפזין של הושענא-דרבה – הנשמה של המלכות, שלה שייך סוד האור החוזר מלמטה למעלה.

דהנה גבי מתן תורה שבשבעות נאמר וירד ה' על הר סיני⁴⁰, וכן נאמר במתן תורה אנכי גוי⁴¹ שאז היתה המשכת אנכי מי שאנכי⁴² דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ⁴³, ומכל מקום לא ה' אז הענין דשמחת תורה, ואדרבה אז ה' התנועה דהמשכה מלמעלה למטה (חסר קצת).

במתן תורה העיקר היה הרצון של המשפיע, המשכה מלמעלה למטה באור ישר, ולא הרצון של המקבל, אור חוזר (בחינת "תאר כלה מאד נתעלה" כנ"ל). לכן, כמו שהסברנו, היה אז ממד של כפיה מלמעלה (כמו שאני מחזיק כעת את כולם כאן בכפיה...) – גילוי כפוי מלמעלה לא שוה, מסתיים במשבר.

הענין של אור חוזר מלמטה למעלה הוא החידוש של הלוחות השניים, תורה של בעלי תשובה:

מה שאין כן שמח"ת שזה בא לאחר יום הכיפורים שאז ה' לוחות האחרונות, הנה אז על

שמך, כי מצד הנשמה כמו שהיא למעלה, הרי הם למעלה אפילו משמי המיוחד בי, ולכן הם יכולים לפעול בו, שיהי' שמך קדוש כמו הקדושה דאתה קדוש, והיינו שיהי' באופן דהוא ושמו בלבד, ד"שמו" הוא בשוה לדרגת "הוא", דזהו גם מה ש"שוה" הוא ר"ת של "הוא ושמו",

שוה הוא לא בדיוק ראשי תיבות "הוא ושמו", אלא נוטריקון. בכל אופן, זהו רמז יפה מאד, שבדרך כלל לא מזכירים – שיש איזה שויון בין "הוא ושמו" כשהם במדרגת "בלבד"^{מה}.

שבחינה זו היא נעלית יותר מענין אתה קדוש ושמך קדוש, דשם הקדושה דשמך אינה דומה להקדושה דאתה, אמנם הוא ושמו בלבד היינו דהקדושה דשמו והקדושה דהוא הם בשוה. ומאחר שישראל הם מקדשי שמך במשך השנה, הנה זה פועל שיהי' וישמחו בך, ד"בך" היינו כ"ב אותיות התורה, ועי"ז מגיעים לפירוש ה' דוישמחו בך – בך בעצמותך.

והנה החידוש דשמח"ת הוא, דכל זה עומד באופן גלוי, דהיינו שישראל הם למעלה אפילו משמי המיוחד בי, ורק שהם נקראים בשמי – כל הנקרא בשמי גוי, וכנ"ל שכל ענין השם בא על ידי הבחירה רצונית, וההמלכה על זה הוא עם נשמותיהן של צדיקים. וזהו ענין שמח"ת שישראל משמחים את התורה, דאף על פי שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ועד שיש בה גם ענין התענוג, וכמו שכתוב³⁷ שעשועים גוי' שעשועי המלך בעצמותו³⁸, שהוא ענין התענוג, ומכל מקום ישראל הם למעלה מהתורה,

דוד מחבר – באור חוזר – תורה של מעלה בקוב"ה

דלכן ה' דוד מחבר אורייתא עם קוב"ה³⁹, ועל

מה "הוא ושמו" עולה יד פעמים הוי' (אחד), "יעקב יעקב" (שויון בין שני שמות יעקב, הבחיר שבאבות, שעליהם נאמר "כל הנקרא בשמי" לפי ת"י כנ"ל).

37 משלי ח, ל.

38 נתבאר בעמק המלך שער א'. וראה לקו"ת שה"ש כז, סע"א.

39 ראה זהר ח"ג ברע"מ) רכב, ב. לקו"ת שלא מז, ג.

ובכ"מ.

מו ספר הבהיר אות קצו. ראה זהר ח"ג רכב, ב (ברע"מ).

40 יתרו יט, ב.

41 שם כ, ב.

42 ראה לקו"ת פינחס פ, סע"ב. שם פ' ראה יח, ד. לא, ד.

43 ראה זהר ח"ג רנז, ב. לקו"ת פינחס שם.

שרש התורה כנ"ל, היא מעל "לכבודי" – אין כבוד אלא תורה^מ, היינו כללות גילוי התורה (כבוד הוא ענין של גילוי, גם "כבוד נאצל" לא רק "כבוד נברא"^{מח}, ודוק). הוא מסביר כאן ש"בראתיו" ו"יצרתיו" היינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ממש מתאים לדברי האריז"ל^ט שהתורה שלפנינו, החל מ"בראשית ברא" – התורה שמתחילה ב"ב, ולא ב"א – היא התורה של עולם הבריאה. למעלה ממנה יש "תורתך" של ה', תורה בעולם האצילות. אמרנו קודם שיש כאן זיהוי בין "שמך" (לגבי ישראל הם "מקדשי שמך") ובין התורה (לגביה ישראל הם המשמחים), אך אולי אלה שתי מדרגות ("בשמי ולכבודי" כנ"ל). לפי המהלך כאן אפשר להסביר שהשם הוא התורה דאצילות, בעוד התורה שבכתב שלפנינו היא עולם הבריאה, כדברי האריז"ל. אחר כך "המה היוצרים"^י מחדשים ויוצרים, יש מיש, את התורה שבעל פה מתוך התורה שבכתב, והיא כנגד עולם היצירה.

לחלוקה זו אסמכתא על פי טעמי המקרא: האתנחתא בפסוק היא תחת המלה "בראתיו", כלומר שעד "בראתיו" הכל משפט אחד – "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" – ואחר כך יש תוספת "יצרתיו אף עשיתיו", משפט בפני עצמו. כלומר, עד "בראתיו" ה"כל" הוא "בשמי ולכבודי", והוא ענין התורה שבכתב, ואילו ההמשך הוא תוספת, שהוא ענין התורה שבעל פה, ודוק^{יא}.

מהו עולם העשייה בתורה? המנהג. כפי שמודגש בחסידות^{יב}, שמחת תורה והריקודים

ידי העבודה מלמטה למעלה, פועלים החיבור דתורה כמו שהיא למטה עם עצמותו ומהותו ית'. וזה פועלים דוקא ישראל כמו שהם מושרשים בעצמותו ומהותו ית' שלמעלה מהתורה, וכנ"ל בענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, ועמך כולם צדיקים^{יג}, דלכן ישראל הם מקדשי שמך, הנה מטעם זה יכולים ישראל לפעול ענין השמחה בתורה.

ואע"פ שלאחר שנמשכה הנשמה למטה, ונתלכשה בגוף היא נעשית מציאות נפרדת, הנה באמת מטעם זה גופא נעשה אצלו צמאון גדול כו' הצמאון הזה מתגלה כאשר לוקחים בשמחת תורה מספיק 'משקה' – מה שלא עשינו היום... ועד שעולה למעלה ממדידת הזמן, ובשעתא חדא ורגעא חדא מתאחדת נשמתו בעצמותו ית' [חסר קצת].

אבי"ע בתורה

אחרי שעולים לחיבור של נשמות ישראל בעצמות – עם קצת משקה – ממשיכים שוב למעלה למטה, מה"אתה קדוש" ל"שמך קדוש". הוא מונה כאן שם הוי' של המשכה, מ"כל הנקרא בשמי" ל"לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו":

ומשם [מכל הנקרא בשמי] נמשך בלכבודי, דאין כבוד אלא תורה^{יד}, ואחר כך נמשך בפרטים דבראתיו יצרתיו, שהוא ענין תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וכל זה הוא דורכגענומען [חדור] בשמי – שהרי כל זה הוא על ידי כל הנקרא בשמי, ועד שבשמח"ת נמשך באופן גלוי אף בעשיתיו, שהוא צענין העקב שברגלים, דעל ידי הרקידה ברגלים הרי הוא מראה את גודל השמחה שאצלו, ועל ידי זה פועל ענין השמחה גם בתורה, דאף על פי שעוז וחדוה במקומו, מכל מקום פועלים ישראל (שהם למעלה מהתורה) ענין השמחה גם בהתורה. כאן כתוב בפירוש ש"שמי", "המייוחד בי",

מז אבות פ"ו מ"ג.

מח הקדמת תקו"ז ה, א.

מט פ"ח שער קריאת ס"ת פ"ה.

נ דברי הימים א, ד, כג.

נא ורמזיפה: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" = אצילות בריאה יצירה עשיה – כל ארבעת העולמות, דפרטות ודכללות, נכללים בפסוק עד "בראתיו", היינו ד"לית מידי [דתורה שבעל פה] דלא רמיזא באורייתא [תורה שבכתב], ודוק.

נב ראה לקו"ת סוכות עט, ד; פ, ג (וש"נ). סידור עם דא"ח שער חג הסוכות (רסח, א). ובכ"ד.

44 ישע"ס, כא.

45 אבות פ"ו מ"ג.

השנה כולה.

בגלוי מסבירים שישראל מתקשרים בתורה והתורה בקוב"ה – אלה שני קשרים, כאשר התורה המחוברת מחברת את ישראל הנפרדים לה. אבל יש גם קשר שלישי – שהרבה פעמים הרבי מסביר שהוא מתגלה בתשובה, וכאן הוא אומר שהוא מתגלה בשמחת תורה – הקשר בו ישראל מקשרים את התורה לקב"ה, כפי שהוסבר כאן.

דהנה במשך כל השנה ישנם התלת קשרין כו' כנ"ל, והיינו על ידי זה שבאורייתא וקוב"ה יש פנימיות ונגלה, סתים וגליא, והקשר הוא על ידי הסתים של דרגה התחתונה עם הגליא של דרגה העליונה, אמנם בשמח"ת פועלים שיהי' הענין דיחיד, דכל הג' דברים נעשו חד,

בחיבור של הקב"ה, התורה וישראל – "תלת קשרין", שלש מדרגות, שבכל אחת יש סתים וגליא – מוסברים שני סדרים: יש סדר אחד שהוא מעין זיג-זג, אלכסון, כאשר הסתים של כל מדרגה מתחבר לגליא שמעליה – יש חיבור בין הגליא של עם ישראל לסתים של עם ישראל, והסתים מתחבר עם הגליא שבתורה. אכן, בזכות החיבור בין הגליא והסתים של ישראל, גם בתורה נעשה חיבור בין הגליא והסתים, ואז הסתים של התורה מתחבר לגליא דקוב"ה וכו'. יש עוד סדר, יש, שכל ממדי הגליא מתחברים יחד וכל ממדי הסתים מתחברים יחד. התכלית, כמו שכתוב כאן, היא הגילוי ש"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד", ולא רק "תלת קשרין".

תכלית הגילוי בשמחת תורה

ובשמח"ת נמשך כל זה בגלוי על ידי השמחה וריקודים. ומשמח"ת לוקחים זה לכל השנה כולה, בעבודתו שבלימוד התורה וקיום המצוות, ועד שזה פועל אף בכל מעשיך יהיו לשם שמים⁴⁶, דכל זה יהי' באופן של שמחה, ושמחה מבטלת את כל המדידות והגבלות [מסירים את כל

הם לא תורה שבכתב וגם לא תורה שבעל פה, אלא מנהג ישראל שבעשיה, "מנהג ישראל תורה היא"⁴⁷ עד ש"מנהג עוקר הלכה"⁴⁸. דווקא משם – מהריקודים ברגלים של נשמות בגופים – יש אור חוזר שפועל שמחה בתורה (וקדושה ב"שמך").

וזזהו כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, דע"ז ה"ה מחבר אורייתא וקוב"ה.

הקשר השלישי

כעת הרבי חוזר על חידוש יסודי שלו⁴⁹: וזהו תלת קשרין אינון מתקשרן דא בדא⁴⁶, ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, ולכאורה אין זה מובן שהרי כדי לקשר ג' דברים צריך להיות ב' קשרים, אלא שיש כאן קשר שלישי בין ישראל וקוב"ה, ולכן ה' דוד מחבר אורייתא בקוב"ה, כי הוא ה' למעלה מהתורה. ועל דרך זה הוא בכל אחד ואחד מישראל בשמח"ת, שפועלים ענין השמחה בתורה, ומשמח"ת ממשיכים זה גם לכל

נג' ש"ע אדה"ז או"ח סוף סימן קפ; תצד, טז. וראה לקו"ש חכ"ב תזריע א סעיף ב, ו"ש"ג.

נד תוספות מנחות כ, ב ד"ה "נפסל", ועוד הרבה בפוסקים. המנהג עוקר את ההליכה בסדר והדרגה והופך אותה לריקוד וקפיצה ללא כל סדר מסודר, וכמו שנאמר ביהוא בן נמשי (בגימטריא דעת): "המנהג כמנהג יהוא בן נמשי כי בשגעוניהג" (מלכים ב, ט, כ) = "קדוש קדוש קדוש" (ישעיהו ו, ג), קדושה משולשת כנגד שלשת ה'מנהגים' שבהפסוק ("המנהג כמנהג... ינהג"). בשבועות נתנה לנו "אוריין תליתא" (שבת פח, א) באור ישר, אך בשמחת תורה אנחנו, כמו דוד, שרש ספירת המלכות, תכונת כל המלכים בישראל, מחברים את התורה עם קוב"ה, עם הקדושה המשולשת של השי"ת, מה ש"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד", בדרך של אור חוזר – "קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות", והוא על ידי מנהג ישראל בריקודים, כמו דוד שהיה מכרכר ומפזז לפני ה' בכל עז בהעלותו את ארון הקדש לירושלים (מה שנראה ממש כ"בשגעון" בעיניה של אשתו האהובה מיכל בת שאול – ראה שמואל ב פ"ו).

נה ראה – בנוסף לנסמן בגוף המאמר – לקו"ש ח"יח עמ' 408 ואילך.

46 זהר ח"ג עג א. בהבא לקמן – ראה סה"מ תרנ"ז ע' כח ואילך. ה'ש"ת ע' 61 ואילך. שם ע' 68 ואילך. וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תשעח ואילך. שם ע' תשפג ואילך. ד"ה פתח רבי שמעון תשל"ד [קונטרס ל"ג בעומר תשמ"ט] ס"ה [נדפס ג"כ בסה"מ תשל"ד-תשל"ה ע' 130].

בסיום, "הוי' אחד ושמו אחד", הרבי כנראה מרמז לכך ששוב לא יהיה הבדל בין "הוי'" ו"שמו" (כמו "אתה קדוש ושמן קדוש" או "אתה אחד ושמן אחד"), אלא ששניהם יהיו אותו "אחד", "כולא חד". אחד בארמית הוא חד, גם במובן של משהו חד – 'שארף' – צריך רבי שאומר דברים חדים.

המסכים, מורידים את כל המסכות.], ועל ידי זה נעשה דירה לו ית' בתחתונים⁴⁸ [במסכות אין דירה בתחתונים...], ועד שזה פועל שבעגלא דידן תהי' הגאולה האמיתית והשלימה. דאז יהי' הוי' אחד ושמו אחד⁴⁹.

48 תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פל"ו.

49 זכרי' יד, ט.

הלומד על מַנְתְּ לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ בהקפות רוקדים ספרי התורה, והיהודים הם הרגליים שלהם.
- ◆ השמח באמת רוצה לשתף את זולתו בשמחה.
- ◆ ב"שמחת תורה" אנו משמחים את התורה.
- ◆ השמחה תמיד קיימת בפנימיות הנפש – העבודה היא לגלות לשחרר אותה.
- ◆ כלל בחינוך: כפיה מביאה בהכרח למשבר (ולעתים לשבירה מוחלטת).
- ◆ הקב"ה נתן את התורה בכפיה גורמת שבירה משום שרצה את התשובה שתבוא לאחד החטא.
- ◆ שמחת התורה אפשרית רק על ידי נשמות המלוכשות כבולות בגוף וטרודות בענייני.
- ◆ שמחה באה מקירוב שבא לאחר חוית ריחוק. לכן יכול ומצווה האיש לשמח את אשתו בעיקר בשנה הראשונה לנישואין, לפני ש'שכחו' מהריחוק.
- ◆ ראש השנה הוא מקור ליראת שמים; יום הכפורים מקור לתשובה; ו"זמן שמחתנו" (סוכות-שמח"ת) מקור לשמחה – תיקון בסדר של הכנעה-הבדלה-המתקה.
- ◆ ישראל "מקדשי שמך" מקדשים את שמו העצמי של ה' וממשיכים שמחה בתורה (שכולה שמות ה').
- ◆ גילוי ה' הוא רצוני – לאחר שנמלך על הרצון עם נשמות ישראל.
- ◆ אין מה לחשוש מקונספירציות – ה' עם הצדיקים מתכננים את מהלך הבריאה לטובה.
- ◆ "זאת התורה לא תהא מוחלפת" לא רק בעתיד, אלא גם בהווה – אין שינוי בין התורה בעולמות העליונים להתגלותה למטה.
- ◆ רק בתורה ישנה אפשרות שהרעיון הכי עמוק יובן ויתקבל אצל ילד קטן.
- ◆ "בצלמנו" היינו שרש הנשמה ו"כדמותנו" הנשמה שהתרחקה ונדמית לשאר הנבראים.
- ◆ דווקא הנשמה הנפרדת יכולה לשמח את התורה המחוברת.
- ◆ דוד המלך מחבר תורה של מעלה בקוב"ה בכח אור-חוזר דווקא.
- ◆ האור החוזר בא מהעשיה שבתורה – המנהגים, החל ממנהג הריקודים בשמחת תורה.
- ◆ בשמחת תורה מתגלה "הקשר השלישי" – הקשר הישיר בין ישראל לקוב"ה, שלמעלה מהתורה – ועד לגילוי ש"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד" ממש.

המדור מוקדש לזכות:
הח"ל בצבאות ה' אלישע דוד ש" בן-יעקב
לרגל יום ההולדת - ט"ז תשרי

זהב שלמה

ביאורים בפירוש רש"י | פרשת וזאת הברכה

הברכה לפני מותו

שהברכה היתה סמוך למיתתו, אלא שאם היה חי לא היה מברכם, כיון שתפקיד הפרנס-המנהיג להוכיח תמיד את בני דורו, ולא לברכם כדי שלא יחשבו עצמם צדיקים ויחטאו.

ובמשכיל לדוד כתב (קרוב לגור אריה) "לפי שכל הנביאים סיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומין ומשה עד שעה אחרונה הוכיח ולכך הוצרך לבסוף לברכם דאם לא עכשיו אימתי יסיים בכי טוב". והנה כשם שהתורה מסיימת בברכה כדי לסיים ב"כי טוב", כך היא פותחת בברכה, בי"ת רבתי דבראשית שהיא ברכה, על דרך "אני ראשון ואני אחרון", ברכה-כי-טוב בראשית ובאחרית. וברמז: **וזאת הברכה = 38** (ברכה במספר סדורי) פעמים טוב.

והרבי מבאר¹: כמו שכתוב כאן "לפני מותו" כך נאמר בברכת יצחק ליעקב "ואברככה לפני ה' לפני מותי"², ומדוע שם לא פירש רש"י דבר? ועוד, מדוע באמת המתין משה בברכותיו עד סמוך למותו (ולא כיצחק שברך בפועל שנים רבות לפני מותו)? אלא שברכת יצחק ליעקב התחילה פעולתה מיד ואילו ברכת משה כאן עיקרה לדורות הבאים (ולבני ישראל שבאותו דור כבר בירך בתחילת החומש "יסף עליכם ככם אלף פעמים") וברכה זו ככל שמאחרים אותה הרי זה משובת. לכן כל עוד היתה למשה

וזאת הברכה אשר בָּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו מוֹתוֹ.

וזאת הברכה לפני מותו סמוך למיתתו שאם לא עכשיו אימתי.

רש"י בא לפרש מהו "לפני מותו", כמו שהקשו חז"ל בספרי ובתנחומא "וכי תעלה על דעתך שלאחר מותו ברך את ישראל"? אלא ש"לפני" פירושו סמוך. וזה לשון הספרי "לפני מותו, וכי עלתה על דעתך שלאחר מותו היה משה מברך את ישראל? אלא מה תלמוד לומר לפני מותו, סמוך למותו. כיוצא בו' הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה'" וכי עלתה על דעתך שלאחר ביאה אליהו מתנבא להם? מה תלמוד לומר לפני בוא יום ה' סמוך לביאה".

אם לא עכשיו אימתי

מה כוונת רש"י שהוסיף "שאם לא עכשיו אימתי" (דברי הלל הזקן בפרקי אבות²)? מדברי הרא"ם עולה שזו ההוכחה לפירוש "סמוך למיתתו", שאם לא כן היה צריך לפרש מתי ברכם, אלא הכוונה סמוך למיתתו ולכן לא הוצרך לפרש (כי מובן מאליו שמברכים ברגע האחרון שאז "אם לא עכשיו אימתי"). אבל הגור אריה מפרש שזו נתינת טעם, מה בא ללמדנו

ג התועודות שבת חוהמ"ס תשכ"ו, תורת מנחם חמ"ה עמ' 88.

ד בראשית כ"ד.

נערך מרשימת הרב ע"י יוסף פלאי.

א מלאכי ג, כג.

ב אבות א, י"ד.

להפרע בחייו, כי שמא ימות הוא או אויבו ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם אפרע במותם". נמצא שיש שלש בחינות ב"אם לא עכשיו אימתי": בשך ודם שחושש מאיבוד הזדמנות, משה שאומר "אם לא עכשיו" רק סמוך למיתתו הידועה לו, והקב"ה ששנותיו לא יתמו ולא שייך אצלו חשש כזה. והם כנגד חש-מל-מל: בשך ודם נמצא בהכנעה, חש וחשש, וחש-ממהר לעשות; משה נבדל מהסוג הזה, מל לשון הבדלה; והקב"ה הקדוש בעצם בחינת מל מלשון המתקה, בשמחת בטחון שיעשה בזמן הכי טוב לו. וכן מל לשון מול, תמיד היעד מולו בגילוי ומחליט מתי לבצע.

חשה ואליהו

נחזור לספרי שמדמה את הפסוק שלנו למה שנאמר באליהו הנביא שיבוא "לפני בוא יום ה'" (וברור בספרי שאליהו הנביא מגיע לפני משיח, ולא כדברי הרמב"ם שיכול לבוא לפניו ויכול לאחריו¹). יש כאן רמז מובהק שברכת משה היא מעין ביאת אליהו לבשר את הגאולה! והרמז: בפסוק "וזאת הברכה" יש גאולה אותיות. ויש לומר שכן הוא בזעיר אנפין בכל ברכה שיהודי מברך יהודי שיש בה בשורת גאולה. ונקודה נוספת: אליהו מגיע "לפני בוא יום ה'", כהכנה ליום הבא, יום ה', ומכח הגאולה שביום הבא. וכן ברכת משה "לפני מותו" היא לא רק מפני שזהו סוף ימי חייו (ואם לא עכשיו אימתי) אלא שהיא נעשית בשייכות למיתתו ומכוחה. וכן כתבו המפרשים² ש"לפני מותו" היינו כשהגיע לדרגתו הגבוהה ביותר בעלמא דין, דוקא אז נקרא "איש האלהים", ואז התקיים בו בשלמות "שכינה מדברת מתוך גרונו" לברך את ישראל (כמו שאליהו הנביא לפני הסתלקותו התעלה בדרגה ואז יכל להשפיע "פי שנים"

תקוה שיכנס לארץ דחה את הברכה, ורק לאחר שנאמר לו באופן סופי בסוף הפרשה הקודמת "עלה אל הר העברים הזה... ומת בהר"³ אז בא לברכם "שאם לא עכשיו אימתי".

חשה בטוח

והנה הפירוש הפשוט בדברי המשנה "אם לא עכשיו אימתי" הוא שאין לדחות מעשה טוב לאחר זמן (כמו "שוב יום אחד לפני מיתתך") שלכן צריך להיות כל ימינו בתשובה שהרי אינו יודע מתי ימות⁴). אם כן יש להביא, מדוע משה דחה את הברכה עד סמוך למיתתו ממש? וההבדל בפשטות: כל אדם צריך לחשוש שימות מחר⁵, ובהרחבה לחשוש לאבד הזדמנות שבאה לידו, אבל למשה יש "חזקת חיים" בעצם, הוא שייך לחיים נצחיים, במדת הנצח המיוחדת לו. פנימיות הנצח היא הבטחון, וכן משה בוטח שישלים כל דבר בעתו ובזמנו, "אל כל החיים יש בטחון"⁶, ולא יאבד דבר עד שה' יאמר לו להפטור מן העולם (ועד הרגע האחרון "לא כהתה עיני ולא נס לחה").

משה מלמד כאן לכל ישראל שכל אחד ירגיש "לפני מותו" בכל עת (כדלקמן בדברי התורה חיים), "אם לא עכשיו [ממש] אימתי", ואילו הוא-עצמו נוהג הפוך, יש לו זמן... הצדיק מורה לכל אחד דרך בעבודת ה' לפי מדרגתו כאשר דברי הצדיק מתפרשים בדרך אחת לפלוני ובדרך אחרת לאלמוני (כדברי הבעש"ט בסוד "חש-מל", לאחד הוא חש-שותק ולשני הוא מל-מדבר⁷).

והנה לעיל בפרשת האזינו, על הפסוק "חי אנכי לעולם", פירש רש"י "איני ממהר לפרוע... מלך בשך ודם שהוא הולך למות ממהר נקמתו

ה לעיל לב, ג.

ו אבות ב, י.

ז שבת קנג, א.

ח וראה גיטין כח, א שנחלקו על חזקת חיים של זקן.

ט קהלת ט, ד.

י כתר שם טוב מה.

יא הלכות מלכים פ"ב ה"ב.

יב ראה אברבנאל. אלשיך. כלי יקר. אור החיים.

סיוע למדרשו מפיוסוק הטעמים שיש אתנחתא תחת תיבת "ישראל".

בסיום דברי רש"י יש גרסה "לפני מלאך המות הממיתו", וכיו"ב ברבינו בחיי "וזהו לפני מותו, לפני המלאך הממיתו". אבל בספר הזכרון דחה גרסה זו, שהרי משה מת בנשיקה, אלא מפרש שכוונת המדרש שבאמת מלאך המות לא שלט במשה (וראה כל הענין במדרש שם). וליישב את הגרסה "מלאך המות הממיתו" דוחק לומר שאלו מדרשים חלוקים אם משה מת בנשיקה או ע"י מלאך המות, שהרי נאמר בפירוש "על פי ה'", אלא נראה שמלאך המות הוא שליח להודיע למשה על מותו והוא עומד וממתין למיתתו של משה ולכן נחשב כאילו המיתו. ובזה יש לפרש מה שכתוב "לא מת משה"¹ היינו לא מת ע"י מלאך המות (הנקרא כאן "מותו").

וכוונה פנימית בזה: הברכה צריכה להיות מתוך הרגשת אין כנ"ל, בהכרה מוחשית של המברך שהוא עומד למות ומלאך המות ממתין לו. ובספר תורת חיים לרה"ק מקאסוב (פרשת חיי שרה) פירש: "שמשה רבינו ברך את בני ישראל שיהיה להם מדה זו שידמה לכל אחד בכל יום שהוא לפני מותו ועי"ז בוודאי יראה לתקן דבר יום ביומו שאם לא עכשיו אימתי וזהו כוונת רש"י ז"ל שם ועצה נכונה בוודאי הוא לתקן בכל יום את אשר עוות בו".

¹ יד סוטה יג, ב.

לאלישע²). וכן לגבי כל יהודי המברך את חברו (גם בחיים חיותו), עליו להדבק במדת משה "לפני מותו", דהיינו לבוא למדת האין של משה ("ונחנו מה") ואז נעשה צנור לברכת ה'. בפנימיות, משה שייך לשם מה ("ונחנו מה", ראש וסוף משה), ואליהו לשם בן. יחוד ברכת משה "לפני מותו" עם ביאת אליהו לפני משיח היא יחוד מה-בן. יש יחס מובהק בין "משה איש האלהים" (כפי שנקרא כאן) ל"אליה הנביא" (כפי שנקרא בפסוק "לפני בוא"): משה = יה פעמים חיה, אליה = ב פעמים חיה, וביחד = יהושע, טוב פעמים חיה. משה איש האלהים ראשי תבות מאה (רמז למאה ברכות) = אליה. ראשי התבות משה איש האלהים אליה הנביא = אליהו.

עיכוב מלאך החות

בדפוס ראשון ובכמה כתבי-יד יש המשך בדברי רש"י: "ודרכן של צדיקים לצוות ברכתן בפרק מיתתן שכן יצחק הוא אומר 'ואברככה לפני מותו' זהו פשוטו. ומדרשו, בא מלאך המות ליטול נשמתו עיכב משה על ידו ועמד וברכן לפניו וזהו לפני מותו לפני מלאך המות. 'מדרשו' שמביא רש"י נמצא בתנחומא ובילקוט לפנינו.

לפי זה, המלים "לפני מותו" עומדות בפני עצמן, עניין נוסף, מה שאין כן לפי פשוטו ש"לפני מותו" קאי על ברכת ישראל, ומכאן

² יג כמו שכתב העמק דבר כאן.

הסיפור החסידי

רבי מרדכי מנדבורנה | למעלה מהזמן

רבי מרדכי לייפר מנדבורנה נולד ב"ט באייר תקפ"ד לר' יששכר דב, הרבי הראשון מנדבורנה. נישא לחיה בת רבי שמואל שמעלקא טויבש רבה של יאשי, בנו של הרב אהרן משה טויבש. לאחר פטירתה בח' בתשרי תרנ"ב נישא לפריידא, אלמנת רבי גרשון מאולינוב. צדיקי הדור כרבי ישראל מרוז'ין ורבי חיים מצאנז, שבחווהו מאד עוד בהיותו אברך צעיר. לאחר נישואיו עבר לנדבורנה ותקופה קצרה שימש שם באדמו"רות יחד עם אחיו רבי אהרן לייב. לאחר מכן עבר להונגריה, ובית מדרשו נדד במקומות שונים כקייביושד, חוסט ובושטינה. שם נודע שמו כצדיק ובעל מופת ואלפים נהרו אליו מכל רחבי אירופה. רבי מרדכי הנהיג את סגנון האדמו"רות הייחודי של נדבורנה: כל בן, חיד עם חתונתו ובחיי אביו וסבו, מתרחק מעיר הולדתו ומקים קהילה חדשה עבור יהודים הזקוקים לכך. כששאלו אותו על הנהגתו, ענה כי אם כל צאצאיו יהיו אדמו"רים, לפחות יהיה בטוח שכולם יניחו תפילין... נפטר ביום טוב ראשון של סוכות בשנת תרנ"ה ונטמן בבושטינה [כיום באוקראינה].

רב גדול שתמה על כך. הצדיק הוציא כל איש מעליו, קרא לאותו רב באמצע הלילה, ופתח את התריסים (כשרבי מרדכי היה מתפלל, נהג לסגור את התריסים). כשעשה זאת ראה הרב את השמש זורחת בחדר הרבי...

פעם אחת, בברית שנערכה בערב שבת, הוזמן רבי מרדכי להיות המוהל. בסנדקאות כבדו את הייטב־לב מסיגט, אחד מצדיקי הדור, ששאל את המוהל קודם לכן: מתי תגיע? מתי תעריך הברית? רבי מרדכי ענה: 'צווי־דריי אזיג'ר' (בשעה שתיים־שלוש). הגיעה השעה 2, רבי מרדכי לא הגיע. השעה 3, ועדיין לא בא. גם בשעה 4 עדיין לא הגיע רבי מרדכי, כשמחכה לו צדיק גדול מאד מצדיקי הדור. בשעה חמש, כמה דקות לפני השקיעה, הגיע הרבי מנדבורנה. שאל אותו הייטב לב: צריך לעמוד בדיבור, והרי אמרת שתגיע בשעה שתיים־שלוש? ענה לו רבי מרדכי: 'מרדכי אינו שקרן, מרדכי אמר שנים-שלוש, שנים עם שלש עולים לחמשי!'

כשנולד רבי מרדכי מנדבורנה הזמינו את דודו, רבי מאיר מפרמישלאן, להיות הסנדק בברית המילה. רבי מאיר בא, ובאותו מעמד נתן גם את שמו של הרך הנולד, מרדכי. לאחר מכן אמר, כי קרא כך על שמו של רבי מרדכי מקרמניץ, אבל גם מפני שבתוך המרדכי הזה שוכנת נשמתו של מרדכי היהודי.

כמו הרבה צדיקים, ואולי יותר מכולם, רבי מרדכי התפלל מאוחר מאד. פעם אחת התגלה אליו המשיח, ורבי מרדכי שאל אותו: 'למה אני מתפלל מאוחר?'. והמשיך לומר לו, כי 'אם תאמר לי את התשובה הנכונה אני אדע שאתה המשיח, כי אף אחד בעולם לא יודע למה אני מתפלל מאוחר, רק הקב"ה ומלך המשיח'.

נוסף לכך, הוא לא הרשה לאף אחד להיות איתו בתפלה – רק לאנשי המניין שלו. פעם אחת התפלל מנחה באמצע הלילה, והזדמן לשם

'נשמה יורדת לעולם, וחיה שבעים-שמונים שנה כדי לעשות פעם אחת טובה ליהודי בגשמיות, ובפרט ברוחניות'. אם מחברים את שני המספרים, מגיעים למאה וחמישים שנות חיים, מכח טובה אחת שמיטיבים עם יהודי אחר. יותר מכך: מאותו הפסוק ממנו נלקחה אמרת הבעש"ט, "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה", נלמד בקבלה מספר נוסף של שנים: 47, בגמטריא בהם. אם כך, ניתן לחבר הכל יחד ולעבור את חיי יצחק אבינו, בחיים שאורכם 197 שנה (בגימטריא **עמנואל**, שמו של מלך המשיח).

פעם הגיעה לרבי מרדכי מנדבורנה אשה חשוכת ילדים, שכל הרופאים התייאשו ממנה. הצדיק הוציא שחת, שנקראת באוקראינית 'היי', ונתן לה שתבשל זאת במים, תכין תה ותשתה אותו. הלכה האשה הביתה, וכשספרה זאת לבעלה ולשאר השכנים, שהיו מהמתנגדים לחסידות, צחקו על זה. האשה ויתרה על הסגולה בעקבות הלגלוג, אבל היתה לה שכנה שהיתה עקרה גם היא. לשכנה היתה אמונת צדיקים חזקה, והיא בקשה את ה'היי', חלטה אותו ושתתה את המים. זמן קצר אחר כך, הרתה האישה וילדה בן. השכנים המתנגדים צחקו, אבל להי יש קשר מובהק לזרע של קיימא: את הפסוק "הא לכם זרע (וזרעתם את האדמה)" ניתן לפרש כקושר בין ההיי (שחת) לזרע (בנים). לסיום, נאמר סגולה נוספת לשחת המופלא: בלשון ימינו, גם שמחה גדולה מכונה 'היי'. אם כך, תה השחת יכול לשמש גם כסגולה לשמחה, או ששמחה היא סגולה להולדת בנים...

במדרש נאמר כי "מרדכי בדורו כמשה בדורו", ומכוחו ממשיך משה להופיע בכל הדורות כולם. בזכות עמידתו האיתנה מול המן, זכה מרדכי לסמל את הנקודה היהודית הנצחית והעיקשת שבכל דור ודור. על הנצחיות הזו אמר הבעל שם טוב, כי "הקורא את המגילה למפרע לא יצא" פירושו, אין לקרוא את המגילה כסיפור שהתרחש "למפרע", בעבר הרחוק, אלא ככזה החוזר שוב ושוב. בעיניים הנכונות, סיפור המגילה רק נעשה רלוונטי ועכשווי יותר ככל שחולפות השנים.

נקודה על-זמנית זו שבמרדכי, בלטה מאוד בהנהגתו של רבי מרדכי מנדבורנה. הזמנים, השעון ואפילו השמש, כולם התכופפו לכבודו והוא לא יכרע ולא ישתחוה. לא לחינם אמר עליו ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ: "רבי מרדכי הנו למעלה מהזמן ולמעלה מהשכל".

מן הסיפור על ברית המילה, אפשר לדאות כי עם כל הרוממות מענייני הזמן אהב רבי מרדכי להשתעשע במספרי השעות. רצף המספרים שהזכיר, 2, 3 ו-5, שייך לסדרת פיבונאצ'י הידועה, שהיחס בין מספריה שואף ל"חתך זהב". חתך הזהב קשור כמובן לברית המילה, גם בחיתוך הערלה המיותרת והופעת היפי האלקי, וגם במספר תופעות חשבוניות הקשורות בה (לדוגמה, על המילה שזמנה ביום השמיני נכרתו י"ג בריתות. והנה, היחס בין המספרים 8 ו-13 הוא חתך זהב!).

אמרתו של רבי מרדכי, המחבר שני מספרים שהזכיר בזה אחר זה, יכולה להיות גם סגולה לאריכות ימים. זאת על פי אמרתו של הבעל שם טוב, שנמסרה על ידי תלמידו מרדכי הצדיק:

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

פרשת העקידה בתפילה לילדי הגן

אני מלמד ילדים בגן ורציתי לצרף לתפילת הילדים את פרשת העקידה [בפרט בשנת תשפ"ב - שנת 'עקדת יצחק' - כמו שהרב כתב], אבל היא כמובן ארוכה מדי. אשמח לעצת הרב - מה ואיך חשוב לצרף לתפילת הילדים מתוך הפרשה?

מענה:

כפי שהדרכנו בעבר בגנים שלנו, כדאי לומר עם הילדים את 'תמצית העקידה' - עקידת-התכללות אברהם ויצחק ומדותיהם, שהביטוי שלה בפרשת העקידה הוא "וילכו שניהם יחדו".

"וילכו שניהם יחדו" עולה בגימטריא **שרה**. תמיד האמא היא המחברת בין המדות ההפוכות של האבא והבן, ובפרט במשפחה היהודית הראשונה (בעקדה היא חברה ביניהם במסירות נפש - בכך שהסתלקה). רמז יפה נוסף: ההפרש בין

נוסח הדיבר כפי שהוא מופיע בפרשת יתרו - "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ", לנוסח המופיע בפרשת ואתחנן - "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכְּךָ יְמֵיךָ וְלְמַעַן יֵיטֵב לָךְ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" - עולה פעמיים **שרה**.

אחד ההבדלים בין הפסוקים הוא נתינת הטעם "למען ייטב לך" המופיע בפרשת ואתחנן. בהמשך לאמור לעיל, יש לומר שהגישור הכפול של האם - שרה - בין האב לבן ובין הבן לאב, הופך את כבוד האב למשהו שמתיישב על דעתו ומשנה את אופיו של הבן עד שמוצא בזה טוב טעם ודעת - "למען ייטב לך".

עוד קשר בין דיבר זה לפרשת העקידה יוצא מכך שבשני הפסוקים יחד ישנם **37** תבות והגימטריא שלהם עולה **6576**, **48** פעמים **137** - רמז מובהק לגילאי אברהם ויצחק בזמן

העקידה - **137** ו-**37**. עוד תופעה מעניינת בפרשת העקידה היא שהביטוי "**שניהם יחדו**" מופיע פעמיים. החידוש הוא שיצחק הולך עם אברהם גם אחרי שהוא יודע ש"אלהים יראה לו השה לעולה בני", בדיוק כמו לפני שהוא יודע זאת (גם לפני כן ידע זאת יצחק זאת בעל-מודע שלו, אחרת לא היה צריך להדגיש זאת. בהמשך, למרות שזה לא נכתב בפירוש, ידיעה זו יורדת מהעל-מודע למודע).

תספורת אפשערעניש [חלאקה] בסוכות

בננו מגיע לגיל שלוש בחול המועד סוכות. האם עושים את התספורת בחג או לאחריו?

מענה:

יש בכך מנהגים שונים, כולל מסורות שונות במנהג חב"ד. למעשה, שהילד ישמח עם שערותיו עד סוף זמן שמחתנו.

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

מציפה קפה

והחלטתי לנצל אותן לשהיה בפתח עם חברים (לא כלם יוצאים לחצר, נכון). ברגע שנוכסתי לחדר – הרגשתי מתח מסוים עמד באויר. "הי, רזי, שמעת מה הולך לקרות?", שואל אותי חיים. "לא", ענית, "מה העניין?". "אל תגיד שלא שמעת", מעיר יואל, "זה בדיוק תפור עליה". "נו, חבר'ה, בלי מתיחות. מה העניין?", אני מאבד סבלנות. "קודם שוב ותרגע", מורה לי איציק ומקרב אלי כסא. "מה הספור הזה?", אני חושב לעצמי.

"אז ככה", מכחכח אלישע, "הבנו שאתה הולך לקבל את המנוי". "מנוי למה?", אני קוטע. "לטרמפולינה", מחזיר יואל. "על איזו טרמפולינה אתם מדברים? אני לא מבין", הגבתי. באמת שלא שמעתי על כך שום דבר. "לא שמעת שיש תרומה רצינית לטרמפולינה שתעמד בחרז?", שואל איציק. "משהו מטרף, עשרה ילדים בבת אחת, עם קפיצים באיכות הזנקה

"ושמחת בחגה!" שמחה מיחדת יש בחג הסכות. לא סתם הצווי לשמח בחג זה חוזר שלש פעמים. מלבד השמחה שיש בכל חג, נוספת לנו שמחת הישיבה בספה, שמחת נטילת ארבעת המינים, שמחת בית השואבה של נסוה המים, ולא נשכח את הקנוח לסיום – שמחת תורה!

חז"ל מכנים בגמרא את מצות הישיבה בספה "מצוה קלה", וזה אומר לי שפנוראה יש במצוה המיוחדת הזו תכונה של קלילות. היא גורמת לי לצאת מהכבדות, להשתחרר ולשמח!

נראה איך תג'...?

בדיוק בצלצול רצתי החוצה. הייתי חייב לראות מה התקדם בחפירה מול התלמוד תורה. מעקב בניה הוא התחביב שלי... אחרי סקירה מהירה והתרשמות הרשיתי לעצמי לפנות לשאר עסוקי ההפסקה – שתייה, הצטיידות וכו'. עד לצלצול הסיום עוד נותרו לי כמה דקות

וּפְרָצְתִי בְצַחֻק מִתְגַּלְגֵּל יַחַד אִתָּם. זֶה בְּאֵמֶת מְשַׁעֲשַׁע. הַסְּפוּר הִיָּה תְּפוּר כֹּךְ טוֹב וּמְשָׁלֵם וּפְתֹאֹם מִתְבָּרַר שֶׁהַכֹּל כָּלוּם, הַבָּלוֹן מִתְפּוֹצֵץ. תּוֹדוֹ שֶׁזֶה סוּג שֶׁל חַוִּיָּה מְשַׁחֲרֶרֶת...

כֹּכְבֵי הַכֹּחַ

בְּקֵהִלוֹת רַבּוֹת נוֹהֲגִים לְקַרֵּא בְּמִהְלָךְ חַג הַסְּפּוֹת אֶת מְגִלַּת קֵהֶלֶת. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הַחֲכָם בְּאָדָם, כָּתַב אֶת הַמְּגִלָּה עִם מְסָר בְּרוּר שְׁחוֹזֵר עַל עֲצָמוֹ שׁוֹב וְשׁוֹב בֵּין פְּרָקִי: "הַכֹּל הִבֵּל". יוֹדְעִים מֵהוּ הִבֵּל? הָאִוִּיר שֶׁאֲנִי מוֹצִיאִים בְּנִשְׁפָּה הַחוּצָה. בְּדַקְתִּי הַכֹּל – מְסַפֵּר לָנוּ שְׁלֹמֹה – הַשְּׁקֵעֵתִי וְצַבְרֵתִי רְכוּשׁ, בְּנִיתִי מְגֻדָּלִים, שְׁקֵעֵתִי בְּלִמּוּד וְהַחֲכָמֵתִי בְּחֲכָמוֹת, אָבֵל בְּסוּף גְּלִיתִי אֶת הָאֵמֶת הַפְּשׁוּטָה: "סוּף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹקִים יָרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כֹּל הָאָדָם".

הַרְבֵּה פְּעָמִים תִּהְיֶיתִי. דִּוְקָא בְּחַג הַסְּפּוֹת, "זְמַן שְׁמִחְתָּנוּ", לְדַבֵּר עַל כֹּךְ שֶׁהַכֹּל הִבֵּל? נִשְׁמַע מִמֶּשׁ מִיָּאֵשׁ, כִּי אִם כֹּל הַהִשְׁקָעָה וְהַמְאַמְצִים שֶׁלָּנוּ בְּסוּף שְׁוִיָּם לְהִבֵּל – לָמָּה בְּכֻלָּל לְהִתְאַמֵּץ? וְאִיךָ זֶה קָשׁוּר לְשִׁמְחַת הַחַג?

סְפוּר הַמְּתִיחָה קָצַת הַבְּהִיר לִי אֶת הַסְּבָה. אָדָם יָכוֹל לְהִסְתַּוֵּבֵב בְּעוֹלָם כְּמוֹ בְּסְפוּר הַמְּתִיחָה. הוּא מְאַמֵּין לָמָּה שֶׁהוּא רוֹאָה: בְּלָם רְצִיָּם אַחֲרֵי הַפְּסוּף וְהוּא חוֹשֵׁב שֶׁעָלָיו לְהַצְטַרֵּף לְמִרוּץ. אַחֲרַת יַפְסָפֵס אֶת הַהִזְדַּמְנוֹת. יֶלֶד יָכוֹל לְכַעֵס

לְגַבֵּה 3 מְטָר, מוֹסִיף חַיִּים. "בְּאֵמֶת?! וְאוּו", אֲנִי מְפַתֵּעַ. "עִם שְׁמוֹנָה מִתְזִי מִזִּם לְרַעְנוֹן" מְגַלֵּה אֶלִישַׁע. "דִּיִּי, אִתָּם רְצִינִיִּים?", אֲנִי עוֹנֶה בְּתִמְיָהָ. "בְּטַח, כֹּלָם כָּבֵד מְעַדְכָנִים, וְרַק הַחֲתוֹ הַמְּהֻלָּל לֹא יוֹדַע מְכַל הַסְּפוּר", חוֹתֵם יוֹאֵל.

טְרַמְפוּלִינָה בְּמוֹסָד לְמוּדִים, 3 מְטָר גְּבֵה, מִתְזִי מִזִּם. מְשֵׁהוּ מוֹזֵר בְּכֹל הַסְּפוּר הַזֶּה. בְּחַיִּים שְׁלִי לֹא שְׁמַעְתִּי עַל דָּבָר כֵּזֶה. "וּמִי אָמַר לָכֶם שֶׁאֲנִי מַחְתָּן בְּסְפוּר? אִיךָ יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֹא אָמַרוּ לִי מֵלָה?", אֲנִי מַקְשֶׁה וּמְחַפֵּשׁ פֶּשֶׁר לְמַבְטִים שֶׁל הַחֲבוּרָה. וְאוּ, בְּשִׁבְרִיר שְׁנִיָּה אֲנִי קוֹלֵט מְזוּיָת הָעֵין קְרִיצָה. כּוֹ, חַיִּים קוֹרֵץ לְאֶלִישַׁע, וְזֶה מַחְזִיר חַיּוֹף קָלִיל. עוֹד שְׁתִּי שְׁנִיּוֹת לֹקְחוֹת לִי לְהַבִּיּוֹ: אֲנִי בְּעֲצוּמָה שֶׁל מְתִיחָה. עוֹד רָגַע וְכָלָם פּוֹרְצִים כָּאֵן בְּצַחֻק מִתְגַּלְגֵּל.

דְּבִיּוֹת כֵּבֵד אִו קְרִיִּים?

זֶהוּ. כְּעַת עוֹמְדוֹת בְּפָנַי שְׁתִּי בְּרוּרוֹת: הָאִחַת הִיא לְהִתְעַצְבוֹ אוֹ לְהַעֲלֵב. לְשִׁקֵּר זֹו לֹא מְצוּה וְלְהִתְעַלֵּל בְּחֲבֵר זֶה כָּבֵד יוֹתֵר מְכָה, וְעוֹד לְפָנַי בְּלָם. מָה הֵם מְרוֹיחִים מְזֵה? סֵתֵם לְרֹאוֹת אוֹתִי מְבִישׁ? מָה, אִינִי לִי כְּבוֹד? בְּמַלִּים אַחֲרוֹת, אֲנִי בּוֹחֵר לְקַחַת לְלֵב אֶת הַסְּפוּר וּבְאֶפֶן אִישִׁי.

אֶפְשָׁר לְהִבִּין אוֹתִי אִם אֶבְחַר לְהַגִּיב כֹּךְ, אָבֵל אֲנִי מְמַלִּיץ לָכֶם עַל דְּרֹךְ שׁוֹנֶה: פְּשׁוּט לְהַצְטַרֵּף. לֹא צְרִיךְ לְהַעֲלֵב. וְכֹךְ בְּחֲרֵתִי הַפְּעַם. הוֹסְפֵתִי קְרִיצָה לְעִבְרָם

להטוטי השמחה של זריקת לפידי אש
בווערים ותפיסתם לא בצעו על ידי
ליצנים מקצועיים אלא דוקא על ידי
גדולי התנאים.

זוכרים את הרקוד המיוחד של דוד
המלך? פשהעלה את ארון הברית
לירושלים הוא הצטרף בעצמו למעגלי
הרקוד. הצטרף? עמד בראש הרקודים.
"מפוז ומכרפר בכל עז", מתאר עליו.
נשמע קצת פוזי... כך גם חשבה מיכל,
אשתו, שהביטה בעד החלון וצפתה
במחזה. אבל דוד לא מתבלבל. אם
הייתי רוקד סתם כך לעצמי – היתה
זה מחזה מביש למלך מכבד. אבל לפני
ה' יש מישהו שיכול לומר על עצמו
שהוא מכבד מול הכבוד הראוי לה'!
ההפך הוא הנכון. בזיון להתכבד לפני
ה', להיות פזה 'כבד'... מכבד להיות
'קליל' בפני ה' ולרקד לכבודו בקלילות.
עכשו כבר הבנו מדוע סכה היא
מצוה קלה?

שנזכה לרקד ולשמח בקלילות בחג
ובשנה כלה!

גמר חתימה טובה וחג שמח!

57

על חבר ולריב אתו כי הוא ממש פגע
בו, ולהשאיר חייב זה לא ממש מקביל. כך
אומרים כלם.

בחג הסכות מתגלה הקריצה. אנו
יוצאים מדירת הקבע המוגנת והנוחה
שלנו ועוברים לגור בחוג, בדירת עראי
עם דפנות מעץ וסכך שמתנדנד ברוח.
ומה אנו מגלים בתוך המשכן הזמני הזה?
שבועים הכל היה מתיחה. שהעולם
נברא בכל רגע מחדש, ושה' משגיח על
כל מאדע שקורה בו בהשגחה פרטית
מפלאה ואוהבת. את האהבה של ה'
אלינו אנו מרגישים בצורת חבוק של
דפנות הסכה העוטפות אותנו מכל כוון.
הישיבה בצל ידו של ה' היא המקלט
הבטוח ביותר. כל השאר – הבל!

למחת בית פלאי אבה

שיא השמחה בזמן בית המקדש
פרץ בשעת נסוף המים בשמחת בית
השואבה. חז"ל מתארים את המיוחד
בשמחה זו: במרפז המעגל רקדו דוקא
חכמי ישראל החשובים ביותר! הם לא
ישבו על בימת הכבוד להסתכל על
ההמון הרוקד. ההפך, כלם הביטו בהם.

ממאמץ לזרימה טבעית – זהו מהלך חדש תשרי, בו

עוברים מהימים הנוראים, עם המתח והדריכות שבהם, לימי השמחה בסוכות ושמחת תורה, מהם יוצאים לשגרת 'אחרי החגים'.

יהודי נדרש להתגייס לעבודת ה' כחייל המתגייס לעבודת המלך, לעבוד ולהתאמץ במסירות נפש, עד מיצוי כל כוחותיו – והוא עושה זאת בנכונות גמורה ובשמחה. ועם זאת, השאיפה היא שעבודת ה' תהפוך בסופו של דבר לטבעית – שנוכל לפגוש את ה' לא רק בחריגה מאומצת מן השגרה, אלא בתוך המציאות עצמה (הן מציאותנו הנפשית והן המציאות הסובבת אותנו). רק כך נוכל לעשות לו יתברך "דירה בתחתונים" באמת, כמטרתו בבריאת העולם.

השאיפה **למודעות טבעית**, שהיא בעצם חשיפת הטבע היהודי המיוחד (המתרחשת דווקא עם השיבה לארצנו הקדושה), היא מאבני־היסוד בתורתנו של הרב גינזבורג. שאיפה זו חורזת את כל השיעורים בחוברת החגיגית של "זמן שמחתנו", העוסקים במיצוי כל עבודת החגים לחיים מלאים של "בכל דרכיך דעהו", להסרת החסמים מהזרימה הטבעית של מחשבות, דיבורים ומעשים אלקיים, לשגרה של תפלה ולגילוי הטבע היהודי הרענן המשמח גם את התורה בעצמה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

